

EEN DIJK VAN EEN REGIO

STRUCTUURSCHEETS WESTFRIESLAND

Colofon

november 2016

Deze notitie is opgesteld door Urhahn:

Ad de Bont

Sjoerd Feenstra

Merijn de Veer

Met medewerking van:

Paul Jorna, Jorna Advies

Joost Hagens, bureau Buiten

Opdrachtgever:

7 Westfriesse gemeenten

STEDENBOUW
& STRATEGIE

BUREAUBUITEN
economie & omgeving

Jorna
advies

Deze conceptnotitie is bedoeld voor intern gebruik. Het kaartmateriaal in deze notitie zijn gemaakt door Urhahn.

Foto's zijn met zorg gekozen. Mocht er toch bezwaar zijn tegen gebruik van een foto dan kunt u contact opnemen met Urhahn.

EEN DIJK VAN EEN REGIO

STRUCTUURSCHEETS WESTFRIESLAND

Inhoudsopgave

5 Inleiding

9 Deel I: Ambities en doelstellingen

10 Maatschappelijke trends en ontwikkelingen

12 De ambities nader verkend

14 Doelstellingen

19 Deel II: Perspectief en arrangementen

20 Westfriesland centraal

22 Kustland

26 Experimenteerlandschap

28 Agribusiness-landschap

32 Het Westfrieze leven

34 Transformatielandschap

37 DEEL III. Het beleid

38 De meerwaarde van regionaal beleid

40 De ontwikkeling van een agribusiness-landschap

44 Westfriesland werkt aan een vitale regio met onderscheidende kernen

48 Ruimte voor een brede economie

50 Vrijtijdseconomie als kans

52 Klimaatadaptatie en water

56 Bereikbaarheid en knooppuntontwikkeling

58 Duurzaam Westfriesland

61 Deel IV: Uitvoeringsagenda

INLEIDING

Een dijk van een regio

Westfriesland is een regio met veel kwaliteiten. De regio ligt prachtig aan het Markermeer / IJsselmeer, heeft een vitale, diverse agrarische sector, kent mooie steden, bestaat uit aantrekkelijke landschappen en bezit een sterke ondernemersgeest. Een regio die gunstig gelegen is in Noord-Holland ten opzichte de dynamische Amsterdamse regio en goed verbonden is. Om de regio verder te versterken is het Pact van Westfriesland opgesteld. De zeven gemeenten van Westfriesland hebben aangegeven dat ze binnen vijf jaar tot de top 10 van meest aantrekkelijke regio's van Nederland willen horen. Om de ambitie te bereiken heeft de regio onder andere deze structuurschets opgesteld.

Economische, sociale en ruimtelijke structuurversterking

De Regionale Economische Agenda (REA) en de Sociale agenda Westfriesland hebben economische en sociale structuurversterking als ambities. Deze structuurschets bevat een ruimtelijke uitwerking van deze ambities en voegt er ruimtelijke structuurversterking als derde ambitie aan toe.

De essentie van de structuurschets

- **De structuurschets is uitvoeringsgericht** en biedt een uitnodigend verhaal dat regionale partijen en initiatiefnemers verleidt om mee te bouwen aan de toekomst van de regio. Een structuurschets die niet alles vastlegt, maar ruimte en flexibiliteit biedt aan initiatieven van, en gericht is op samenwerking tussen, publieke, private en maatschappelijke partijen.
- **'Elkaar iets gunnen'**: er wordt gedacht vanuit het regionaal belang. Wat goed is voor de regio, is goed voor alle gemeenten. Keuzes zijn gebaseerd op regionale kwaliteiten, potenties en marktkansen en niet op basis van gemeentegrenzen.
- **'Integratie van beleid'**: er is veel beleid beschikbaar: soms recent, soms iets ouder; soms integraal en soms sectoraal. Dit beleid heeft een plek gekregen in de structuurschets.
- Inhoudelijk en procesmatig is **'in de geest van de Omgevingswet'** gewerkt. De structuurschets bevat primair de Westfriese visie op de regio. De regio ziet deze structuurschets als inhoudelijke input voor de provinciale omgevingsvisie.

Enkele belangrijke (concept-)beleidsnotities (niet volledig):

- Kadernota Structuurschets voor WF7
- Regionale bedrijventerrein visie
- Regionale woonvisie
- Regionale detailhandelsvisie
- Natuur- en recreatieplan Westfriesland
- Provinciale structuurvisie
- Gemeentelijke structuurvisies
- Water in Westfriesland
- Water, bron van recreatie. Visie op waterrecreatie Noord-Holland 2030
- Provinciale watervisie Noord-Holland 2021

Proces

In het najaar van 2015 is gestart met het proces dat heeft geleid tot deze structuurschets. Omdat de structuurschets vooral ruimte biedt aan markgerichte en maatschappelijke initiatieven uit de regio, en daarmee uitvoeringsgericht is, is vooral met deze partijen gesproken. Wat zijn hun wensen en initiatieven? De structuurschets vormt de inzet voor de samenwerking met de regionale partners. De structuurschets geeft aan wat de beleidsmatige kaders zijn en wat de overheden gaan doen.

Gesproken is met de grotere bedrijven en organisaties uit de regio ('de regionale partners') en de kleinere initiatiefnemers in zogenaamde InitiatievenLabs. Er zijn daarnaast diverse inhoudelijke sessies met experts vanuit organisaties zoals LTO, Greenport Noord-Holland Noord, Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) en provincie Noord-Holland georganiseerd. De Vereniging van Kleine kernen Noord-Holland en Platform Dorpshuizen Noord-Holland zijn geconsulteerd. Tenslotte is in drie workshops met Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) vormgegeven aan de ambities voor waterveiligheid, multifunctionaliteit en klimaatadaptatie.

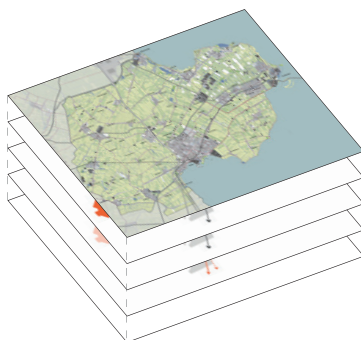
Bestuurlijk is het proces begeleid door een stuurgroep bestaande uit de wethouders Tap, Tigges en Nootebos. De voorliggende notitie is besproken in de VVRE in mei en november 2016. De structuurschets is driemaal in 'De Raden aan zet' aan de orde gekomen. In november 2014 zijn de kader geformuleerd, in november 2015 zijn de ambities en doelstellingen besproken en in juni 2016 zijn tenslotte de arrangementen en het beleid bediscussieerd.

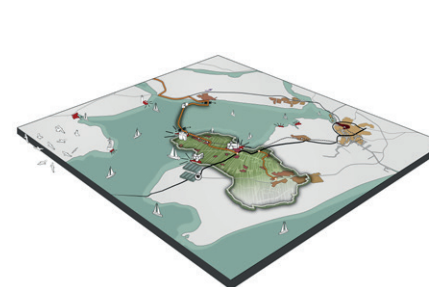
I. AMBITIES & DOELSTELLINGEN

De ambities en doelstellingen voor Westfriesland in de komende jaren.

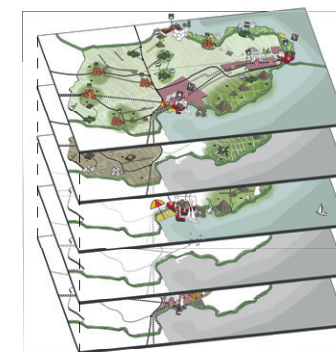

III. BELEIDSVOORNEMENS

De voorstellen voor het regionale ruimtelijke beleid.

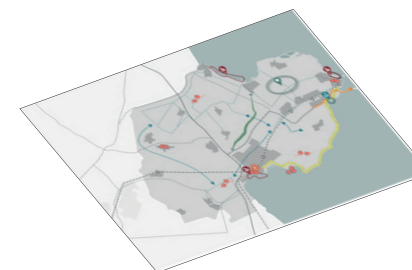
Westfriesland kantelt het perspectief

Kansen voor de regio in 5 arrangementen

II. PERSPECTIEF & ARRANGEMENTEN

Het perspectief en de arrangementen vertellen het verhaal van Westfriesland en vormen een uitnodiging voor partijen om te ontwikkelen en te participeren.

IV. UITVOERINGSAGENDA

De uitvoeringsagenda bevat concrete projecten en gebiedsontwikkelingen van regionaal belang en een globale uitvoeringsstrategie.

DEEL I AMBITIES EN DOELSTELLINGEN

MAATSCHAPPELIJKE TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Demografische stabilisatie en vergrijzing

Westfriesland kende decennialang perioden van sterke groei. Deze tijd ligt achter ons. Westfriesland ligt niet in een sterke groeiregio, maar zal evenmin krimpen. Westfriesland blijft bouwen, vooral voor de gezinsverdunding (minder personen per huishouden) die samenhangt met de vergrijzing. In Westfriesland is van circa 1970 tot 1990 veel gebouwd, veel van de oorspronkelijke bewoners zijn, of worden de komende jaren senior. Westfriesland prepareert zich hier op door het levensloopgeschied maken van de woningvoorraad en door gerichte toevoegingen. Het heeft ook gevolgen voor de voorzieningen zoals scholen en zorgvoorzieningen. Het voedings-/marktgebied van winkels, het onderwijs en de zorg- en medische voorzieningen wordt steeds groter. Vaak leidt dit tot concentratie van (grotere) voorzieningen in de steden en dorpen¹. Dit heeft consequenties voor de leefbaarheid in de kleinere kernen en de wijken. Hoe behouden we voorzieningen op aanvaardbare afstand en zijn nieuwe vormen en combinaties van voorzieningen mogelijk?

Economische transitie en innovaties

Westfriesland staat bekend om het sterke midden- en kleinbedrijf (MKB) en de ondernemersgeest. Sterke economische sectoren zijn het composiet- /nautische cluster, de agrarische sector, de vrije tijdseconomie en de bouw. Veel grote bedrijven zijn lokaal klein begonnen: denk aan bedrijven als Deen, Simon Loos, Gourmet, Hessing en Action. Een regio die werkt vanuit eigen kracht. Toch heeft de crisis aangetoond dat sommige sectoren kwetsbaar zijn (bouwnijverheid) en dat de economie moet innoveren. Westfriesland wil sterker maken wat al sterk is en de ruimte bieden aan innovaties binnen de sterke sectoren zoals de agribusiness en de vrijetijdseconomie. Biedt ruimte voor vernieuwing binnen en tussen economische sectoren en geef ruimte voor 'het experiment'.

Sterke agrarische ontwikkelingen

Westfriesland is een agrarische regio. Het landschap is er door gevormd. De sector verandert: de schaalvergroting, de verbreding van de sector en het innovatiever worden van de sector zetten door. Groeimarkten zijn de zaadveredeling (Seed Valley) en de tulpenbroeierijen. Westfriesland wil, als onderdeel van Greenport Noord-Holland Noord, de ruimte bieden voor deze transitie.

1. In deze structuurvisie wordt een onderscheid gemaakt tussen enerzijds dorpen, relatief grotere kernen, en anderzijds kleine(re) kernen. Voor toelichting op dit onderscheid zie deel III. 'Westfriesland werkt aan een vitale regio met onderscheidende kernen'

Groei van de vrije tijdseconomie

Een belangrijke economische groeisector is de vrije tijdseconomie. Mede door de vergrijzing wordt er meer en meer gespendeerd in deze sector.

Westfriesland heeft met haar ligging aan de kust, de mooie Hollandse steden en het aantrekkelijke landelijke gebied, potenties en wil deze sterker benutten.

Duurzaamheid & klimaatadaptatie

De transitie van fossiele naar duurzame energie is hard nodig. Nederland heeft een flinke inhaalslag te maken om de doelstellingen te halen. Hoe kan Westfriesland bijdragen aan deze ambitie: bijvoorbeeld via duurzame energieopwekking en/of via het groener en circulair maken van de economie? De klimaatverandering komt op ons af, wij krijgen te maken met hogere temperaturen, meer en langdurige regenperioden en perioden van droogte. Westfriesland gaat hier op anticiperen.

Verbetering infrastructurele en digitale netwerken

De Westfriisiaweg N23 ('de tweede ring rond Amsterdam') wordt opgewaardeerd en optimaliseert de bereikbaarheid. Het bedrijfsleven en de dagelijkse woon-werkforens profiteren. De ambities gaan echter verder. Goede externe verbindingen (A7, Westfriisiaweg N23, N240, N241), het benutten van de goede O.V.-bereikbaarheid rond de stations en goede onderliggende netwerken (ook voor de E-bike) optimaliseren de regionale ontwikkelingsmogelijkheden. Ze zijn van belang om de samenleving te (ver)binden. Een goede digitale connectiviteit van steden, dorpen, kleine kernen én het buitengebied is nodig om ze economisch vitaal te houden. Veel kennisintensieve bedrijvigheid en nieuwe economieën zitten in het buitengebied, dorpen en kleinere kernen.

Sterke gemeenschapszin en zelforganisatie

De tijd van een geloof in een maakbare samenleving ligt achter ons, de tijd dat overheden en andere instituties alles bepaalden en de samenleving vormgaven. De zelforganisatie van de maatschappij neemt toe, de burger voert zelf de regie. Westfriesland heeft een sterke gemeenschapszin. Faciliteer en stimuleer dit, door ruimte te bieden aan initiatieven zoals vernieuwende woonvormen, woon-zorgconcepten en innovatieve bundelingen van voorzieningen.

DE AMBITIES NADER VERKEND

Economische structuurversterking

Westfriesland is een regio waar het goed wonen is. De werkloosheid is laag. Westfriesland kent echter relatief weinig banen ten opzichte van de hoeveelheid inwoners. Veel Westfriezen werken buiten de regio. De ambitie is meer (bereikbare) banen in of vanuit de regio. Troefkaarten voor de regio zijn de sterke, diverse agrarische sector, het toerisme, de nautische sector en de sterke ondernemersgeest / MKB. Door infrastructurele ontwikkelingen, de economische boost van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en gebiedsontwikkelingen rond bijvoorbeeld Lelystad Airport en Agriport wordt de economische kracht van de omgeving alleen maar sterker. Westfriesland kijkt om zich heen en werkt graag samen.

De REA² heeft als ambitie: "Een vitale en toekomstbestendige Westfriesse economie op basis van een goede samenwerking." Het beoogde effect hiervan is:

- Behoud en groei van werkgelegenheid binnen acceptabele reisafstand en daarmee bestaanszekerheid voor onze inwoners;
- Behoud en groei van investeringen en bestedingen voor het in stand houden van voorzieningen;
- Het behouden en versterken van bedrijfstakken/groepen bedrijven die voorop lopen in vernieuwing. Deze fungeren als motor van economische ontwikkeling.

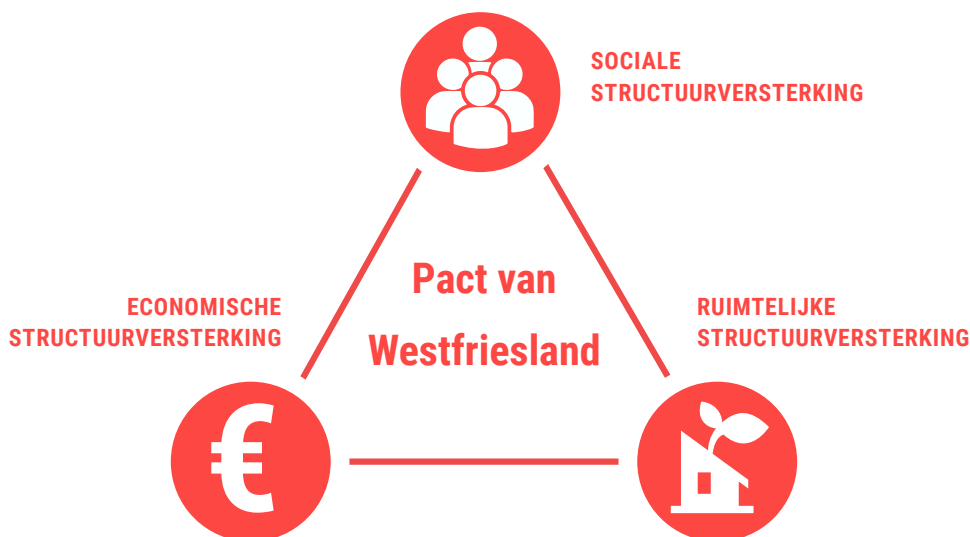
Westfriesland zet in op duurzame en digitale innovaties door cross-overs tussen sterke sectoren en door versterking van de samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid (Triple-helix).

Sociale structuurversterking

Westfriesland was decennialang een groeiregio, nu wordt de omslag gemaakt van groei naar stabilisatie. De structuurschets staat in het teken van kwalitatieve opgaven zoals transformatie, transitie in het voorzieningenniveau en leefbaarheid.

De sociale cohesie en gemeenschapszin in Westfriesland zijn groot. Een belangrijke ambitie uit de Sociale Agenda is het langer zelfstandig wonen van kwetsbare groepen. In belangrijke mate hangt dit samen met zorg/WMO. In ruimtelijke zin zijn een gericht woningaanbod, verhoging van de leefbaarheid, economische vitaliteit en vitale kernen van belang. Er wordt ingezet op lokale initiatieven. Nieuwe woon-zorgconcepten versterken de regio en spelen in op het 'gat' tussen de traditionele verzorgingshuizen die worden afgebouwd en de reguliere woningmarkt. De regionale spreiding en de financiële effecten van deze ontwikkeling voor gemeenten zijn een belangrijk aandachtspunt.

2. Regionaal Economische Agenda Westfriesland (Regio Westfriesland, februari 2015)

3. Regionale Sociale Agenda (Regio Westfriesland, mei 2012)

Ruimtelijke structuurversterking

De regio wil de ruimtelijke structuur en kwaliteit verbeteren.

Maak de steden en dorpen robuuster en sterker;
investeer in de kwaliteit van het buitengebied.

Zie het landschap en het watersysteem als

leidende kwaliteiten voor ontwikkeling. Westfriesland heeft een prachtige ligging aan het water. De structuurschets gaat uit van de landschappelijke en stedelijke diversiteit en neemt deze als uitgangspunt. Bepaalde gebieden hebben meer potentie voor bijvoorbeeld woningbouw of de agribusiness dan andere vanwege ligging of bereikbaarheid. Durf te kiezen! Investeren in bestaand stedelijk gebied is zo'n keuze. Keuzes over uitbreidingen dienen te voldoen aan de Ladder voor Duurzame verstedelijking. Het beleid uit de structuurschets sluit aan bij het gedachtegoed van de Ladder.

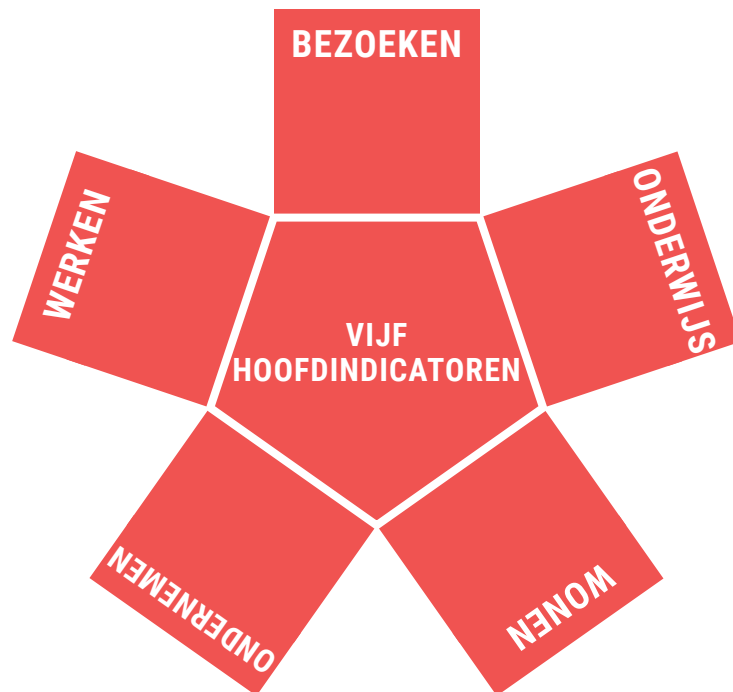

Troefkaarten: maak sterker wat sterk is:

- Agribusiness / Greenport Noord-Holland Noord
- Recreatie en toerisme, gekoppeld aan kust en de Hollandse steden
- Sterke ondernemersgeest
- Sterke sociale samenhang en cohesie

DOELSTELLINGEN

De ambities zijn vertaald in zeven doelstellingen. Samen dragen ze bij aan de ambitie om tot de aantrekkelijkste regio's in Nederland te behoren en spelen ze in op de gewenste economische, sociale en ruimtelijke structuurversterking. Met de zeven doelstellingen wordt bijgedragen aan de ambities uit het Pact en daarmee aan de 'vijf hoofdindicatoren', zoals deze zijn benoemd in de 'Staat van de regio': wonen, bezoeken, ondernemen, werken en onderwijs. Per doelstelling zijn opgaven benoemd waar de structuurschets antwoord op geeft.

Via de concrete doelstellingen wordt bijgedragen aan de ambities uit het Pact en daarmee aan de 'vijf hoofdindicatoren', zoals deze zijn benoemd in de 'Staat van de regio': wonen, bezoeken, ondernemen, werken en onderwijs.

Westfriesland versterkt de leefbaarheid van de (kleine) kernen

Westfriesland wil de leefbaarheid in en de vitaliteit van de kernen versterken. Regionale samenwerking tussen overheden, de actieve burgers, ondernemers is een must. Nieuwe concepten en allianties zijn gewenst om vorm te geven aan het voorzieningenniveau.

Een goede samenwerking en afstemming tussen de gemeenten op thema's als detailhandel, sociaal-maatschappelijke voorzieningen en woningbouw zijn onontbeerlijk. Heldere keuzes zijn nodig.

Opgaven:

- Geef ruimte aan (nieuwe) economische activiteiten
- Maak keuzes voor wonen, werken en voorzieningen in samenhang
- Houd voorzieningen bereikbaar (vanuit de kleine kernen)
- Bied ruimte aan lokale initiatieven en nieuwe allianties
- Creëer robuuste voorzieningen- en detailhandelstructuur

Westfriesland benut recreatieve potenties van kust en steden

Recreatie biedt kansen. De aantrekkingskracht kan groter en ruimte kan worden geboden om deze economische sector te versterken. Op het gebied van waterrecreatie en cultuurhistorie heeft de regio veel te bieden. De Hollandse steden Medemblik, Hoorn en Enkhuizen en de Omringdijk vormen een sterke cultuurhistorische basis voor toerisme en recreatie. Daarnaast bieden de stoere kust, de recreatieve havens, het Regatta-center en het binnenwater tal van mogelijkheden. De afgelopen periode heeft laten zien dat de attracties en kwaliteiten individueel het verschil niet kunnen maken, hoe sterk ze soms ook zijn. Samenwerking is nodig.

Opgaven:

- Maak goede regionale netwerken tussen losse elementen: maak toeristische arrangementen
- Bied ruimte aan (markt)initiatieven
- Versterk toerisme in de Hollandse steden & aan de kust
- Verbeter de regionale bereikbaarheid van recreatieve trekkers

Westfriesland bouwt aan een duurzame, klimaatadaptieve regio

Noord Holland Noord heeft de ambitie uitgesproken om te streven naar een energie-neutrale regio⁴. De regio heeft een forse opgave om de energietransitie waar te maken. Energietransitie biedt echter ook economische kansen (verdienmodellen) via circulaire systemen en innovatieve energielandschappen. Westfriesland wil daarnaast anticiperen op de klimaatverandering en bouwt aan een klimaatadaptieve regio.

Opgaven:

- Bied ruimte voor energietransitie
- Verduurzaam het watersysteem
- Verduurzaam de bestaande bebouwing
- Anticipeer op de klimaatadaptatie

4. Ambitiedocument Puur Noord Holland Noord (Mei 2016)

Westfriesland zorgt voor woonruimte voor de Westfriesse bevolking

Westfriesland is relatief fors aan het vergrijzen. De regio zal moeten inspelen op deze opgave, zeker de komende jaren. Senioren gaan in belangrijke mate de woningvraag bepalen. De regio kampt met een eenzijdig woningaanbod, veel eengezinswoningen met tuin in een rustige woonbuurt. Deze voorraad voldoet maar beperkt aan de woonwensen. Meer diversiteit is gewenst. De opgave is sterk kwalitatief: het grootste deel van de toekomstige woningvoorraad is nu al aanwezig. Veel aandacht dient uit te gaan naar het transformeren, aantrekkelijk houden en verduurzamen van deze voorraad.

Opgaven:

- Zorg dat de bestaande voorraad aantrekkelijk blijft
- Verduurzaam en transformeer de bestaande voorraad, maak deze deels levensloopgeschikt
- Bouw nieuwe woningen gericht op alle doelgroepen, deels ook levensloopgeschikt

Westfriesland versterkt de externe woonkwaliteit

Specifieke groepen kunnen worden verleid om in Westfriesland te gaan wonen, uitgaande van de unieke kwaliteiten van de regio. Voor (hoger opgeleide) gezinnen die zoeken naar aantrekkelijke woonplekken in de luwte van de Amsterdamse regio zijn de Hoornse binnenstad of de landelijke gebieden nabij de A7 of de kust (herontwikkeling van bebouwing in kleine kernen en linten) een aantrekkelijk perspectief. Ook voor werknemers van Agriport is Westfriesland een interessant alternatief. Dit gaat niet om grote aantallen, maar om een kwalitatief, vraag-gestuurd aanbod. Een betere promotie van het aanbod banen (voor hoger opgeleiden) in de technische en de agrarische sector verleidt potentiële bewoners eveneens.

Opgaven:

- Maak aantrekkelijke, onderscheidende woonmilieus voor (hoger opgeleide) werknemers op bijzondere plekken

Westfriesland biedt ruimte voor ondernemen

Westfriesland is een ondernemende regio. Het MKB, in het bijzonder de bouwsector, is van oudsher sterk vertegenwoordigd in de regio. De ondernemersgeest van de Westfriezen is groot. Nieuwe economische sectoren (e-commerce, webshops, ZZP-ers) alsmede transitie en innovaties in de bestaande sectoren bieden kansen. De regio wil inspelen op veranderingen die samenhangen met de verduurzaming en vernieuwing van de economie door innovaties, cross-overs en digitalisering. Dit leidt tot ketenintegratie, schaalvergrotingen, circulaire economische systemen en nieuwe economische activiteiten. Het vraagt om vernieuwende werkomgevingen waarin menging van functies, interactie en samenwerking centraal staan. Een minder rigide functiemenging is gewenst. Dit neemt niet weg dat ook in de toekomst een groot deel van de bedrijvigheid nog steeds op traditionele productielocaties zoals bedrijventerreinen en de landbouwgebieden te vinden is. Ook de centra, de wijken en linten zullen steeds vaker werkomgevingen zijn. Voor alle gebieden is het devies: meer ruimte voor functiemenging en flexibiliteit.

Opgaven:

- Bied ruimte en flexibiliteit voor ondernemerschap, nieuwe economie, cross-overs, ketenintegratie en innovatie
- Zorg voor marktconform aanbod bedrijventerreinen

Westfriesland versterkt de agribusiness

De agribusiness is diep geworteld in het regionale DNA en zorgt voor veel economische vitaliteit. Niet voor niets is Westfriesland samen met andere regio's in Noord-Holland Noord onderdeel van de Greenport Noord-Holland Noord. Dé kracht van Westfriesland is de grote diversiteit en veelzijdigheid van de sector: van bollenteelt, veeteelt, fruitteelt, zaadveredeling, tulpenbroeierijen tot glastuinbouw. De concentratie aan bedrijven gerelateerd aan de agribusiness vormt de basis voor innovatie en samenwerking. Seed Valley (zaadveredeling en zaadtechnologie) behoort tot de wereldtop. De agribusiness is belangrijk voor de sociaaleconomische ontwikkeling van de regio.

Opgaven:

- Geef ruimte aan Agribusiness
- Bied ruimte & flexibiliteit voor vernieuwingen, innovaties en ontwikkelingen in de sector
- Verbeter de regionale bereikbaarheid: intern en extern; fysiek en digitaal

DEEL II

PERSPECTIEF & ARRANGEMENTEN

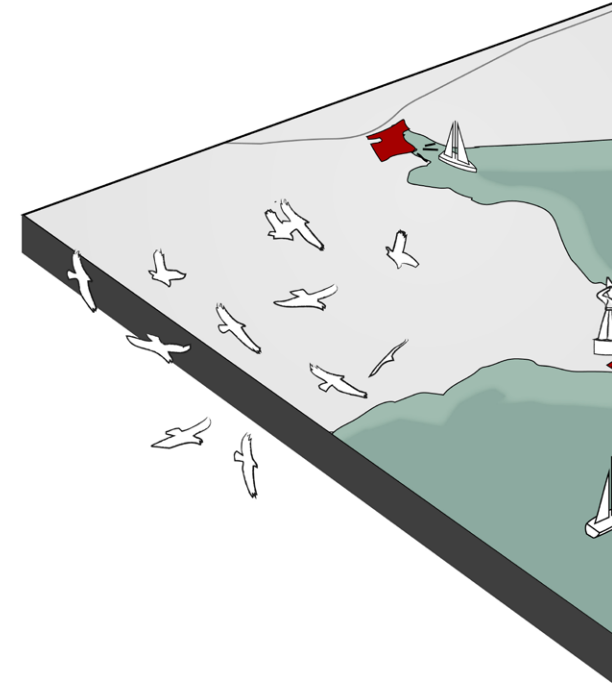

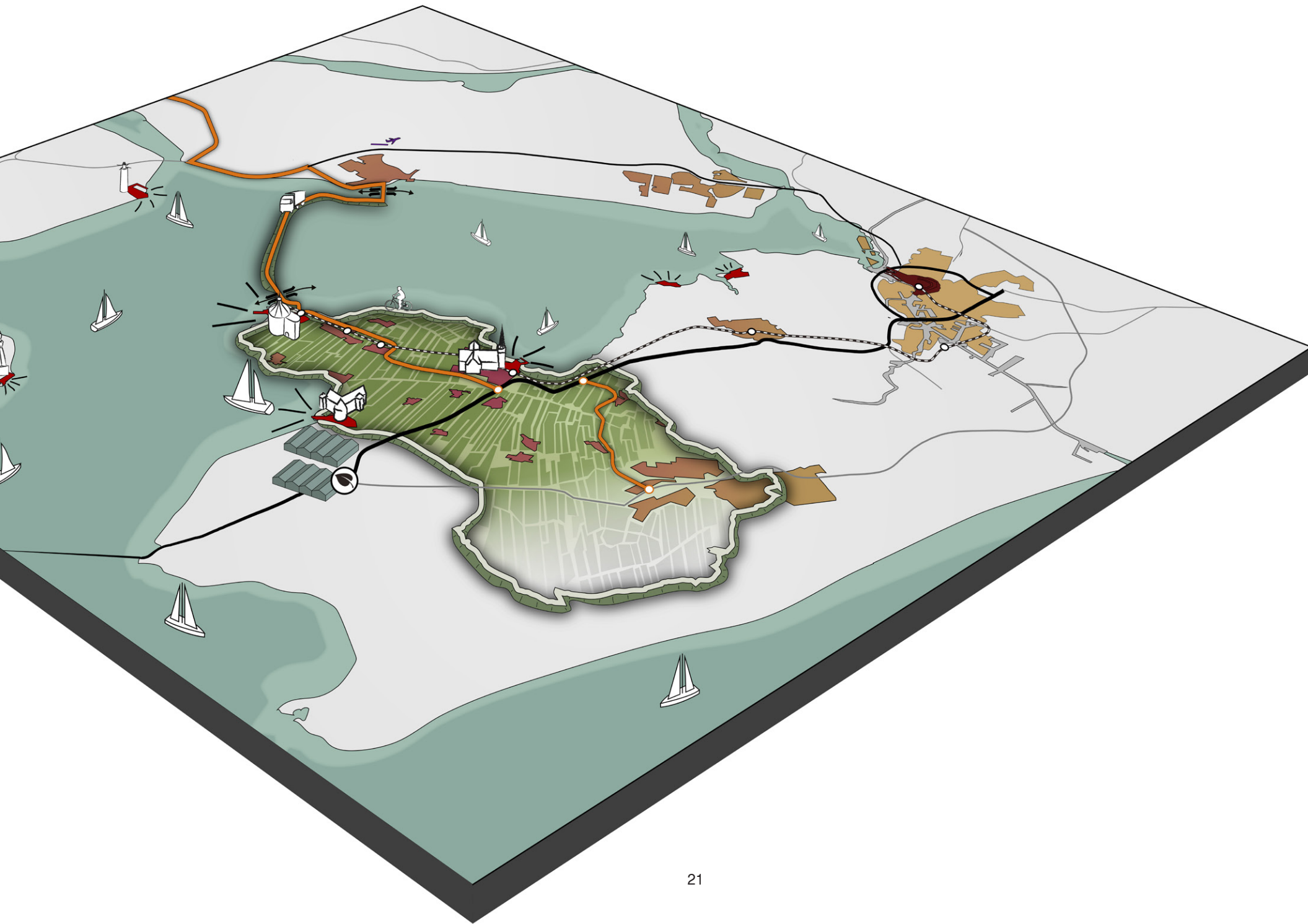
WESTFRIESLAND CENTRAAL

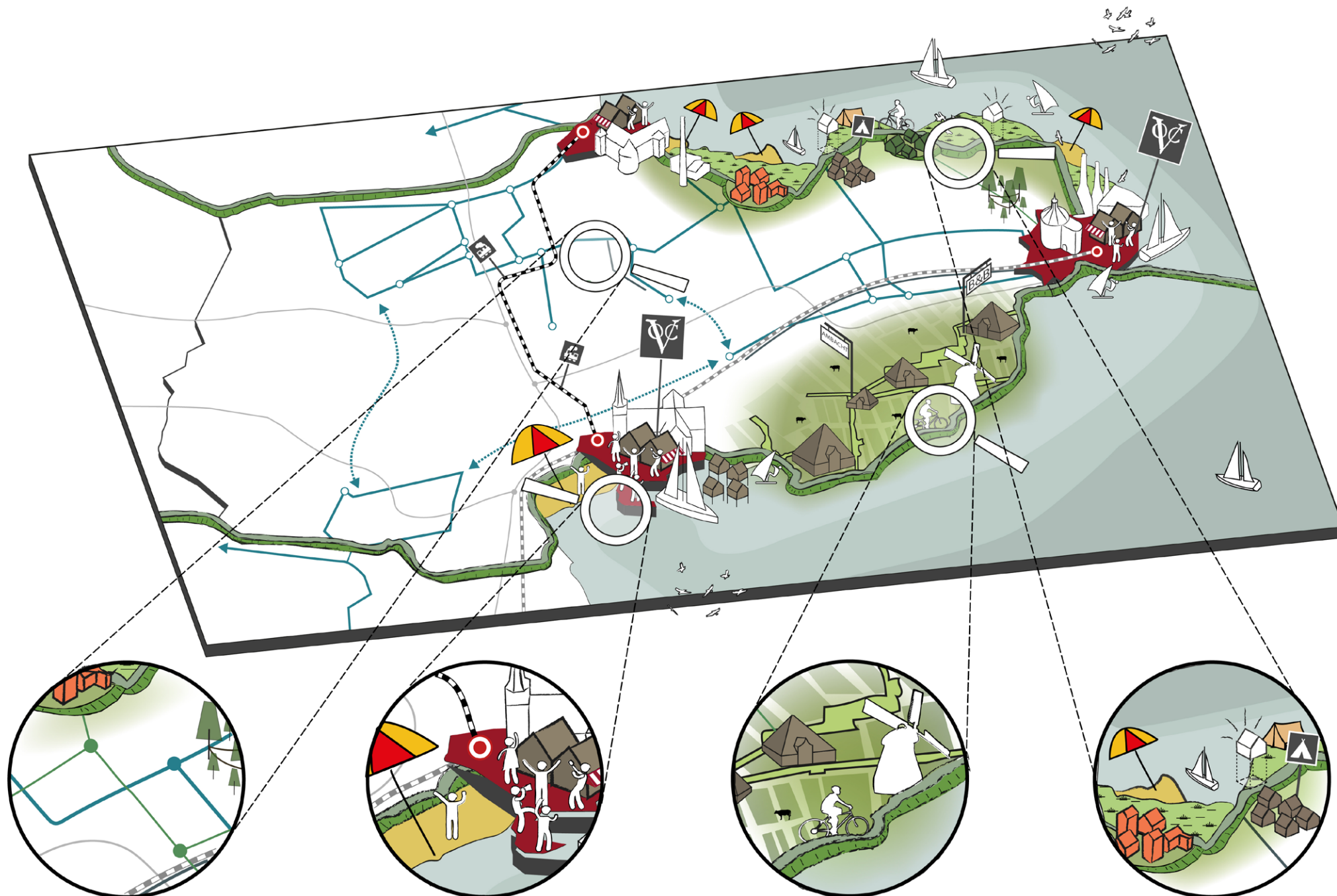
Westfriesland ligt centraal: het perspectief is gekanteld. De grootste kracht van Westfriesland is Westfriesland zelf. Een sterke regionale woning- en arbeidsmarkt, ondernemersgeest, een gevarieerd en aantrekkelijk landschap en een regionaal gewortelde economie. Veel regionale grote bedrijven zijn hier klein begonnen. Westfriesland doet het vooral op eigen kracht. Westfriesland is een vitaal en krachtig onderdeel van de Greenport Noord-Holland Noord. Seed Valley / de zaadveredeling behoort tot de wereldtop met bedrijven als Incotec, Enza, Monsanto en Syngenta. De regio kent juweeltjes als de Hollandse steden Enkhuizen en Medemblik, de mooie Westfriese Omringdijk en de Markermeer/IJsselmeerkust. Hoorn is een aantrekkelijke centrumstad binnen Westfriesland. Kansen te over, Westfriesland mag er wel iets trotser op zijn. Westfriesland moet deze kansen benutten.

Daarnaast ligt Westfriesland strategisch op gunstige van de Noordelijke Randstad en de (oostelijk doorgetrokken) Westfriisiaweg N23 kan gaan functioneren als tweede ring rond de Amsterdamse regio. Voor de regionale bedrijven een aantrekkelijk perspectief. Westfriesland is een schakelpunt in Noord-Holland Noord. Westfriesland kan een (bescheiden) rol gaan spelen in de overspannen woningmarkt van Amsterdam. Niet zozeer door duizenden woningen te bouwen, maar door onderscheidende, unieke woonmilieus te realiseren op gunstige locaties. Denk hierbij aan binnenstedelijke woonmilieus in Hoorn, woningen aan en op het water en woningen (in verbouwde stolpboerderijen) in mooie linten zoals Wijdenes en Twisk.

Vanuit dit perspectief zijn vijf arrangementen voor Westfriesland geschetst. Zie ze als 'verbeelde kansen'. Het is dus geen letterlijke vertaling van beleid en moet ook niet als zodanig worden geïnterpreteerd. Ze bevatten een samenhangende serie kansen en potenties, soms ruimtelijk, soms niet-ruimtelijk. De arrangementen vormen een uitnodiging voor regionale initiatiefnemers, privaat en maatschappelijk. Kunnen en willen initiatiefnemers bijdragen aan deze arrangementen? De overheden gaan er voor en stemmen hun beleid en regionale projecten hier op af.

Aantrekkelijk recreatieve
routenetwerken in landelijk gebied

De steden bieden ruimte voor de recreatie,
havens, stranden en bijzondere water-
woonmilieus

Stoere dijk en het kleinschalig romantisch landschap

De dijk als kralensnoer voor recreatieve
arrangementen

KUSTLAND⁵

Westfriesland ligt prachtig aan het Markermeer / IJsselmeer. Sterke troeven zijn de kust en de Hollandse steden. Westfriesland wil in de hele kustzone 'Kustland' meer ruimte geven aan recreatie en toerisme geënt op het landschap en de cultuurhistorie. De ruimte wordt geboden. Het gebied is met de drie steden, de musea, havens, stranden, stoomtram Hoorn - Medemblik, het internationale Regatta-center, Sprookjeswonderland, Kasteel Radboud en alle (verblijfs)recreatieve elementen een bezoek meer dan waard. Een groter en kwalitatiever aanbod is mogelijk, dit alles kan leiden tot interessante arrangementen en verbindingen tussen de losse schakels.

In het noordelijke deel, van Medemblik tot Enkhuizen bieden de dijk, de vooroevers en het binnendijkse gebied ruimte voor recreatieve elementen. Het experiment wordt niet geschuwd. Dorpen als Wervershoof en Andijk kunnen profiteren van de economische spin-off van deze ontwikkelingen. De dijk kan worden doorontwikkeld tot recreatieve dijk, uiteraard met respect voor landschap, natuur en cultuurhistorie en mede ter versterking van de waterveiligheid: 'maak werk met werk'. Het zuidelijk deel van de Omringdijk heeft potenties als aantrekkelijke stoere dijk met aan de ene kant het water en de open ruimte, en binnendijs het kleinschalige romantische landschap rond Wijdenes, Schellinkhout, Hem en Venhuizen. Een autoluwe dijk maakt de dijk een zeer aantrekkelijk lint.

De drie steden zoeken nog sterker dan nu het water op, ze bieden ruimte voor recreatie, havens en stranden. In Medemblik zal de nadruk sterk liggen op de waterrecreatie. In de steden Hoorn en Medemblik zijn ook bijzondere water-woonmilieus zoals waterwoningen perspectiefrijk. De steden zijn pleisterplaatsen en de uitvalsbasis voor de toeristen die in Westfriesland verblijven en overnachten. Arrangementen verleiden toeristen tot een langer verblijf. De steden zijn ook de plekken waar de nautische industrie sterk is. De kwaliteiten en netwerken in het binnenland ondersteunen Kustland en zijn uiteraard van groot belang voor de eigen bevolking. Een doorgaande vaarroute vormt een robuuste ruggengraat voor de recreatievaart.

Westfriesland geeft in de kustzone ruimte aan recreatie en toerisme

5. De beelden in dit hoofdstuk zijn ter illustratie en moeten niet worden geïnterpreteerd als letterlijk beleid (of bouwmogelijkheden).

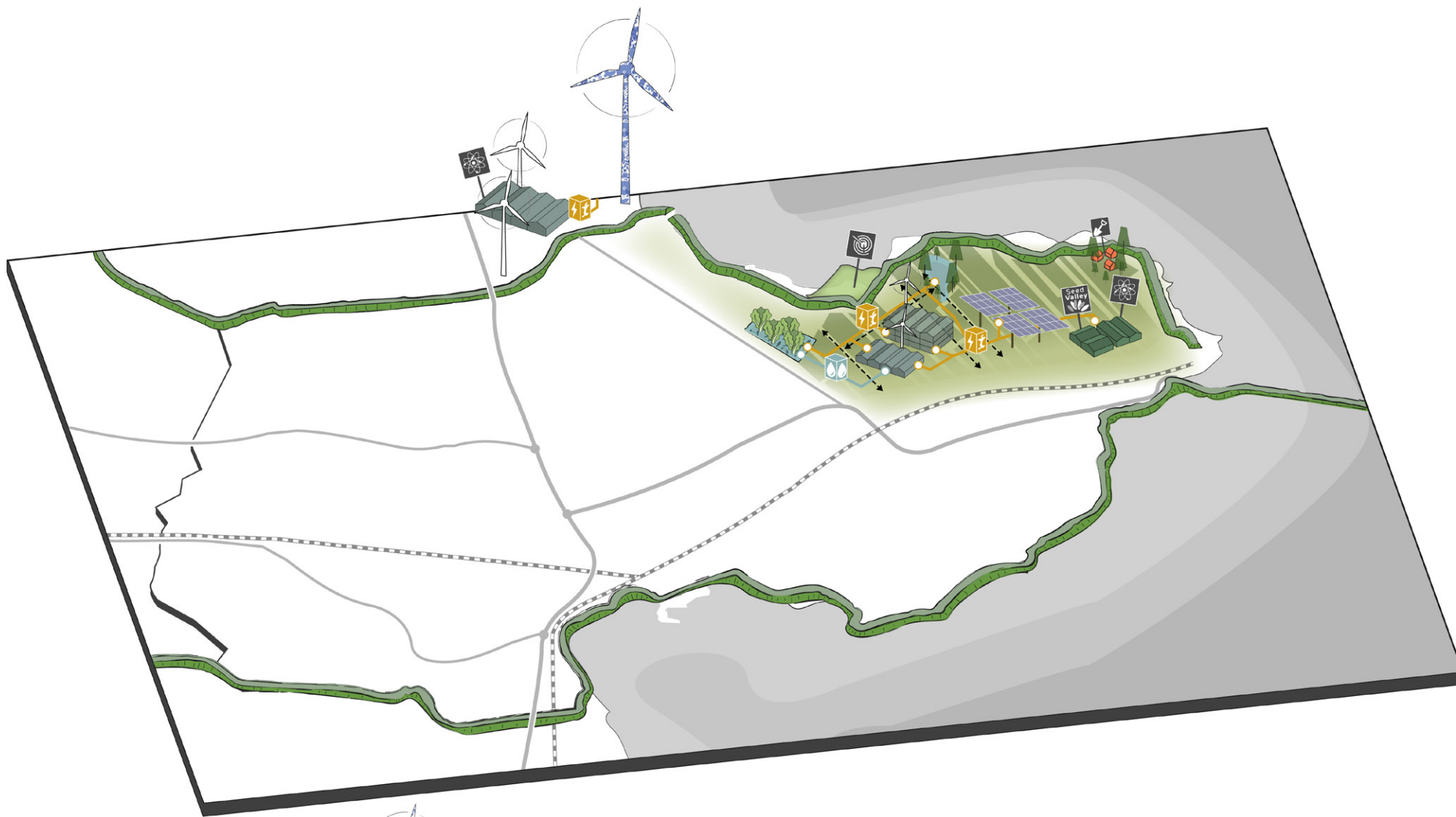
“Mijn rondje over de dijk is niet meer onderbroken. Heerlijk uitwaaien!”

Aantrekkelijke stoere dijk

Recreatieve dijk met respect voor het landschap

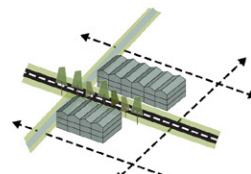
Duurzame kringlopen

'Branding' van de regio

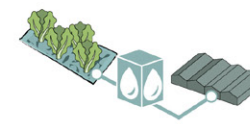
Ruimte voor het experiment

Nieuwe landschappen
maken

Ruimte voor initiatieven

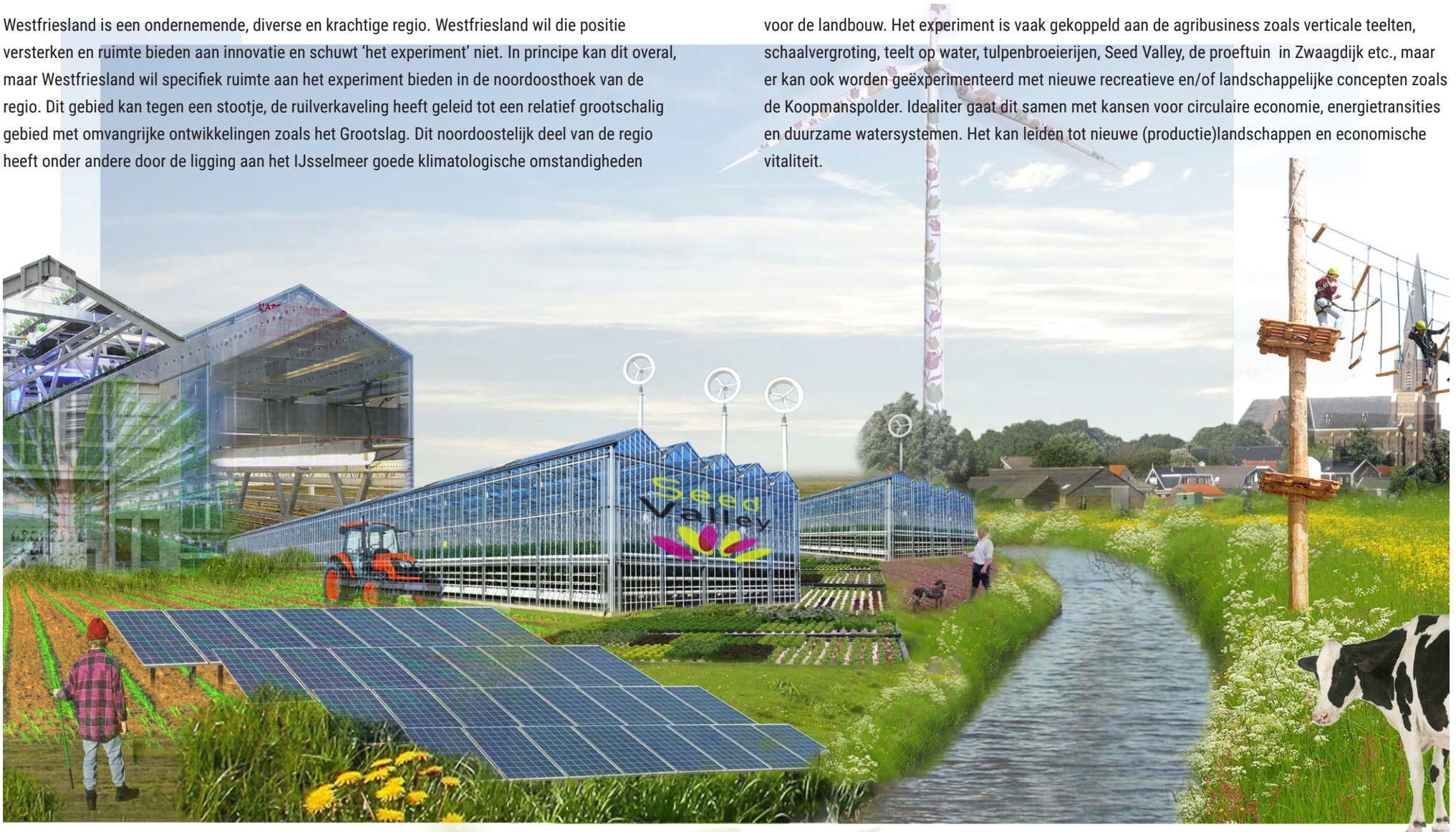

Waterkringlopen

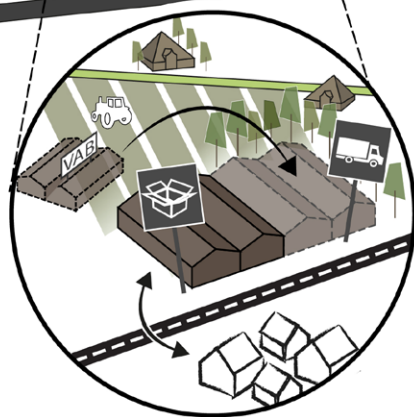
EXPERIMENTEERLANDSCHAP

Westfriesland is een ondernemende, diverse en krachtige regio. Westfriesland wil die positie versterken en ruimte bieden aan innovatie en schuwt 'het experiment' niet. In principe kan dit overal, maar Westfriesland wil specifiek ruimte aan het experiment bieden in de noordoosthoek van de regio. Dit gebied kan tegen een stootje, de ruilverkaveling heeft geleid tot een relatief grootschalig gebied met omvangrijke ontwikkelingen zoals het Grootslag. Dit noordoostelijk deel van de regio heeft onder andere door de ligging aan het IJsselmeer goede klimatologische omstandigheden

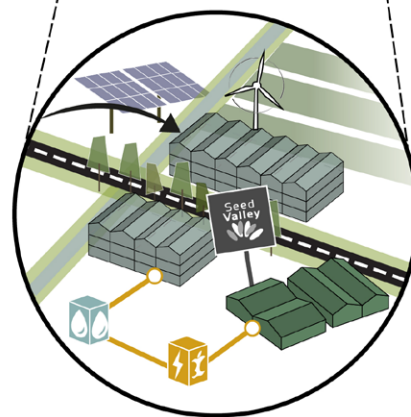
voor de landbouw. Het experiment is vaak gekoppeld aan de agribusiness zoals verticale teelten, schaalvergroting, teelt op water, tulpenbroeierijen, Seed Valley, de proeftuin in Zwaagdijk etc., maar er kan ook worden geëxperimenteerd met nieuwe recreatieve en/of landschappelijke concepten zoals de Koopmanspolder. Idealiter gaat dit samen met kansen voor circulaire economie, energietransities en duurzame watersystemen. Het kan leiden tot nieuwe (productie)landschappen en economische vitaliteit.

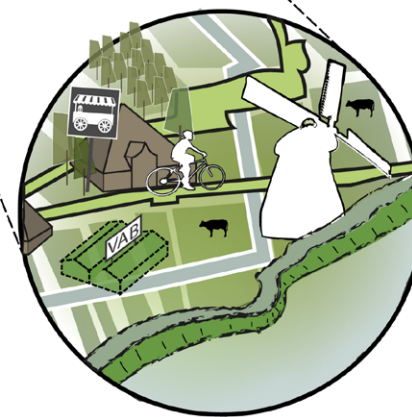
Landschap voor initiatieven

Origineel Westfries landschap
Ruimte voor ontwikkeling van de sector

Experimenteerlandschap
Landschap voor initiatieven

Romantisch landschap
Relatief kleinschalig gebied. Agribusiness is de 'hoeder van het landschap'

AGRIBUSINESS-LANDSCHAP

Agribusiness is één van de troefkaarten van de regio. Westfriesland is onderdeel van de Greenport Noord-Holland Noord. Het landschap is gevormd door de landbouw en is door de jaren heen mee-ontwikkeld met deze sector. Ook in de toekomst zal dit zo zijn. Westfriesland biedt ruimte aan de sector. Schaalvergroting, verbreding, innovatie, duurzame ontwikkeling en ruimte bieden aan meer activiteiten uit de keten, worden geacommodeerd. Dit alles uiteraard in balans met de leefbaarheid, de landschappelijke kwaliteit en het watersysteem. Het zorgt voor economische vitaliteit van het landschap en de kernen. De schaalvergroting biedt kansen om de verduurzaming en ruimtelijke inpassing waar te maken. Er wordt gezocht naar nieuwe sociaaleconomische verbanden tussen de agribusiness en de kernen (regionale kringlopen en verkoop, nieuwe vormen van agri-toerisme). Vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing (VAB's) biedt ruimte voor economische ontwikkelingen (of ze worden gesloopt).

Het zogenaamde 'Originele Westfriesse landschap' is een vitaal onderdeel van het Agribusiness-landschap en kent vele pareltjes die het gebied eveneens interessant maken vanuit landschappelijk, cultuurhistorisch en recreatief perspectief. De agribusiness krijgt alle ruimte om te experimenteren en te innoveren in het experimenteerlandschap. Het zogenaamde Romantische landschap (omgeving Wijdenes, Schellinkhout, Venhuizen) biedt ook andere perspectieven. Een relatief kleinschalig gebied, met veel fruitteelt, hoge landschappelijke kwaliteit en kansen voor kleinschalige recreatie en aantrekkelijk wonen. De agribusiness wordt ontwikkeld in samenhang met de andere perspectieven. Ze versterken elkaar. Ruimte voor verblijfs- en routegebonden recreatie, meer en bredere watergangen en een goede landschappelijke inpassing bij agrarische ontwikkelingen maken het gebied aantrekkelijker. VAB's worden ingezet vanuit dit perspectief. De structuurschets biedt de ruimte voor ontwikkelingen, de landschappelijke kwaliteiten zijn mede sturend en bepalend voor de mate van ruimtelijke inpassing.

*Westfriesland biedt ruimte aan ontwikkeling,
innovatie en schaalvergroting van de sector*

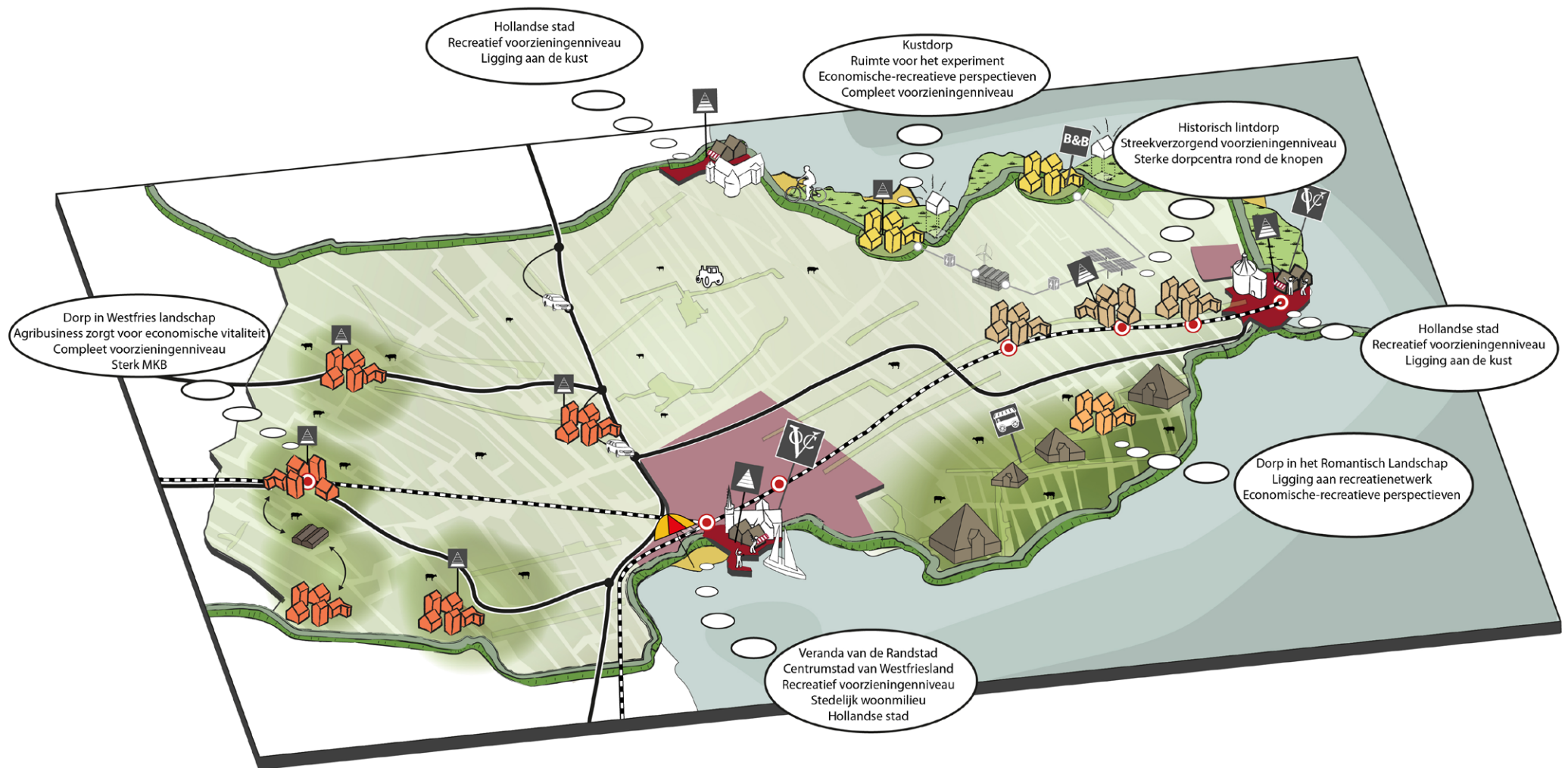
Experimenteerlandschap

Romantisch landschap

Origineel Westfries landschap

*"In Westfriesland kan ik met gelijkgestemden
een woning bouwen om oud te worden."*

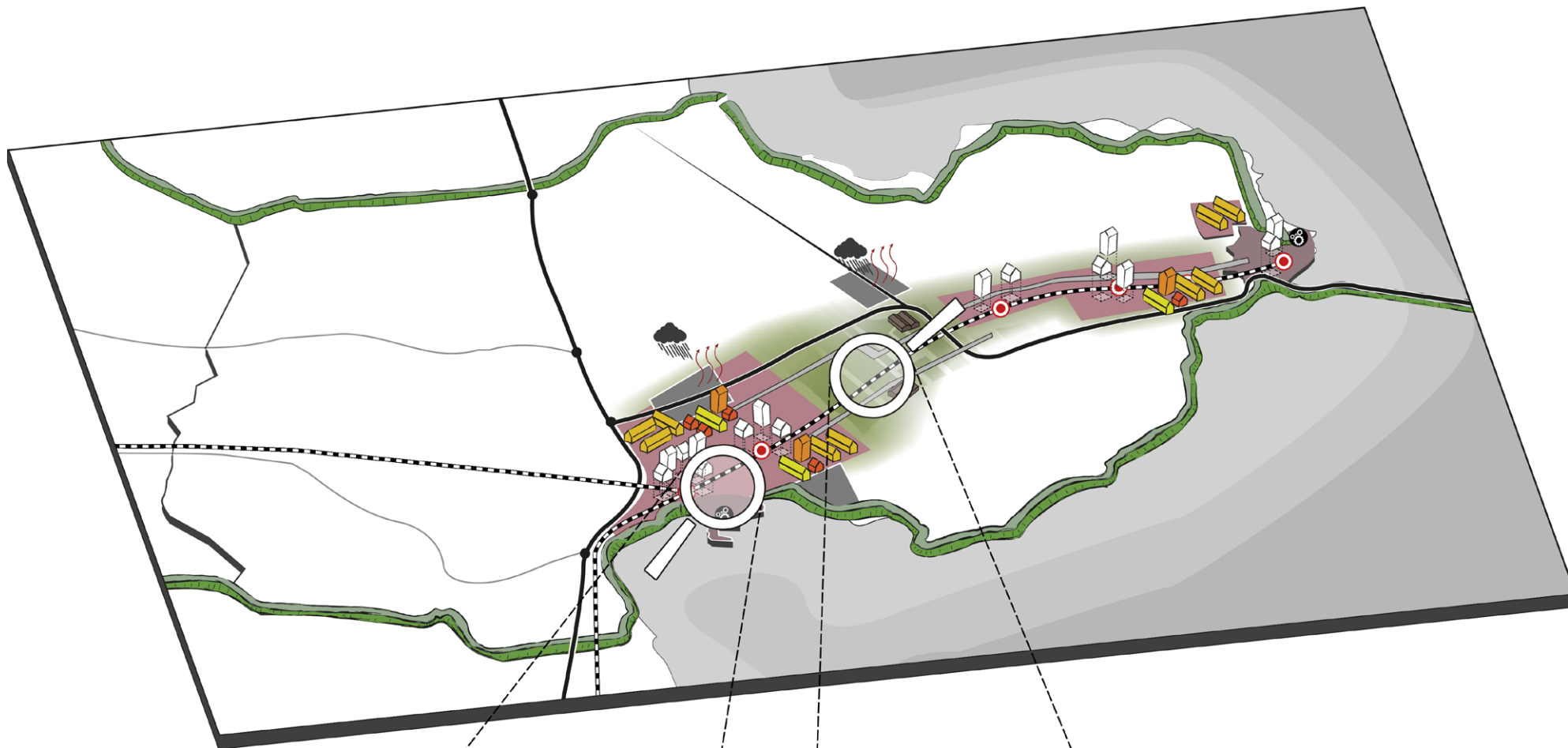
HET WESTFRIESE LEVEN

Westfriesland heeft sterke dorpen en kleine kernen met sociaal-maatschappelijke samenhang: lokale netwerken, veel sociale samenhang en een goed voorzieningenniveau. Westfriesland koestert de netwerken. Soms zullen voorzieningen echter noodgedwongen verdwijnen. De regio kiest voor enkele sterke dorpen met een concentratie van voorzieningen. De dorpen en kleine kernen worden versterkt door in te zetten op inbreiding, transformatie van leegstaand vastgoed (maatschappelijk, commercieel en religieus) en kwaliteitsverbetering van de centra en de wijken. Uitbreidingen liggen idealiter bij de dorpen, daar zijn de meeste voorzieningen voor jong en oud.

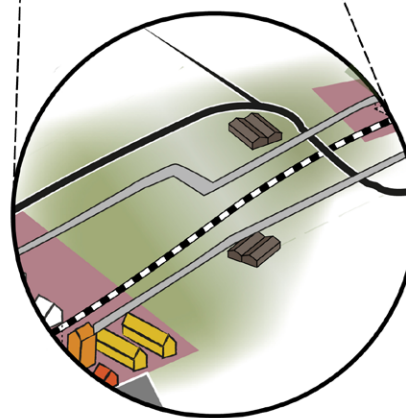
Meer diversiteit tussen de kleine kernen en dorpen mag en zal ontstaan. De overheden bieden ruimte voor (burger)initiatieven op het vlak van nieuwe woonvormen, innovatieve woon-zorg concepten, nieuwe economische activiteiten en functiecombinaties. Een mooi voorbeeld hiervan is de ontwikkeling van zogenaamde Tiny Houses in de regio. Deze ontwikkelingen zijn op voorhand niet te definiëren. De potenties hangen samen met de plek en de omgevingskwaliteit van een kern of dorp. Kustland kan leiden tot aantrekkelijke economisch-recreatieve perspectieven voor bijvoorbeeld Andijk, Wervershoof, Venhuizen en Hem. Dorpen en kleine kernen in Opmeer en Koggenland ontleen hun economische vitaliteit en leefbaarheid aan de agribusiness, het sterke MKB en het complete voorzieningenniveau. De mooie linten in het landschap bieden perspectief voor aantrekkelijk rustig wonen of authentieke verblijfsrecreatie in de luwte.

Ruimte voor initiatieven

- Functiemenging in woonwijken
- Meer diversiteit in woningen
- Ruimte voor nieuwe economie
 - Sterke O.V.-knopen

Behoud en opwaardering stedelijk
uitloopgebied
Verbreiding van de economie in de linten

TRANSFORMATIELANDSCHAP

Een groot deel van de zone tussen Hoorn en Enkhuizen bestaat uit woonwijken uit de jaren 70 en 80. Nu nog aantrekkelijke wijken, maar aandacht is nodig. Deze wijken bestaan grotendeels uit gezinswoningen. Omdat de bevolking sterk vergrijsd en recente wijken populairder zijn bij de jonge gezinnen, kan een negatieve spiraal ontstaan. Dit is echter niet nodig. De wijken liggen centraal, hebben goede voorzieningen en liggen vaak nabij O.V.-knopen. Dit maakt deze wijken geschikt voor starters en voor senioren. Maak deze wijken levensloopbesteding en verdicht ze rond de O.V.-knopen. Maak ze duurzamer vanuit energetisch perspectief en bouw aan de waterrobuustheid van deze wijken. Tegelijkertijd kan meer ruimte worden geboden aan 'werken in de wijk'. Een aantrekkelijk perspectief voor deze wijken waar eigenaren, corporaties en gemeenten samen mee aan de slag moeten. Overigens geldt deze opgave op kleinere schaal ook in de dorpen en kleinere kernen elders in de regio.

Tussen Hoorn en Hoogkarspel ligt een aantrekkelijk lintenlandschap. Dit gebied ligt nabij de verstedelijking. Het actief beschermen van dit gebied als groen uitloopgebied, het realiseren van groene recreatieve verbindingen tussen stad en landschap en het opheffen van infrastructurele barrières zijn hier van belang. De linten bieden mogelijkheden voor de verbreding van de economie: bijvoorbeeld voor kleine bedrijfjes in vrijkomende VAB's.

Transformatie en kwaliteitsverbetering woonwijken uit de jaren 70 en 80

DEEL III HET BELEID

DE MEERWAARDE VAN REGIONAAL BELEID

Westfriesland wil een vitale regio blijven met een sterke economische structuur, een goed (bereikbaar) voorzieningenniveau en leefbare kernen. Demografische stabilisatie, de veranderende bevolkingssamenstelling en het samenvoegen en/of afbouwen van (publieke) voorzieningen kunnen er toe leiden dat het voorzieningenniveau en de leefbaarheid onder druk kunnen komen te staan. Dit noodzaakt tot heldere keuzes op regionale schaal. Heldere keuzes die de kwaliteiten en potenties van de regio ten volle benutten, heldere keuzes die gebaseerd zijn op de potenties die de landschappelijke kwaliteiten, de diversiteit aan kernen of de goede bereikbaarheid bieden. Zonder deze keuzes dreigt middelmaat en blijven potenties onderbenut. Nu voorsorteren op maatschappelijke veranderingen leidt tot een vitale regio, ook in de toekomst.

*De structuurschets legt regionaal vast,
wat regionaal meerwaarde heeft.
De structuurschets laat lokaal wat lokaal kan.*

In dit deel wordt het beleid per sector uiteengezet. Het betreft de hoofdlijnen van beleid. Gemeenten omarmen de voornemens en werken ze op lokaal niveau uit.

EEN ONDERNEMEND LANDSCHAP MET VEEL DIVERSITEIT EN KWALITEIT

De identiteit van Westfriesland is diep geworteld in het typische 'ondernemende' landschap. De landbouw heeft het landschap sterk bepaald: van de fruitteeltgebieden in Drieban, de kleine droogmakerijen, de glastuinbouw, de overal zichtbare agrarische linten tot de grotere ruilverkavelingen. Het landschap heeft verschillende identiteiten met een eigen karakter. Een landschap dat in de loop der jaren is meegegroeid met het veranderende gebruik. Het devies van de structuurschets is: versterk de kwaliteiten, speel in op de landschappelijke verschillen en geef daar waar het kan ruimte aan nieuwe ontwikkelingen. Het landschap is een kernkwaliteit van de regio, koester en versterk deze!

Er zijn vier landschappelijke identiteiten geformuleerd: een grove indeling die geen recht doet aan de exacte verschillen op lokaal niveau, maar wel een prima basis vormt voor beleidsvoorstellen op regionale schaal. De landschappelijke verschillen zijn met name sturend voor de keuzes voor de agribusiness en de vrijetijdseconomie. De landschappelijke verschillen zijn verder uitgewerkt in het Natuur- en Recreatieplan⁷.

6. De indeling is gebaseerd op de provinciale studie 'Identiteit Noord Holland Noord' (2004).

7. Natuur- en Recreatieplan (Recreatieschap Westfriesland, 2016)

Het **romantische landschap**: een landschap waar de authentieke kleinschalige kwaliteiten met linten, stolpboerderijen en fruitteelt nog goed zichtbaar zijn. Nieuwe ontwikkelingen voegen zich in deze kwaliteiten.

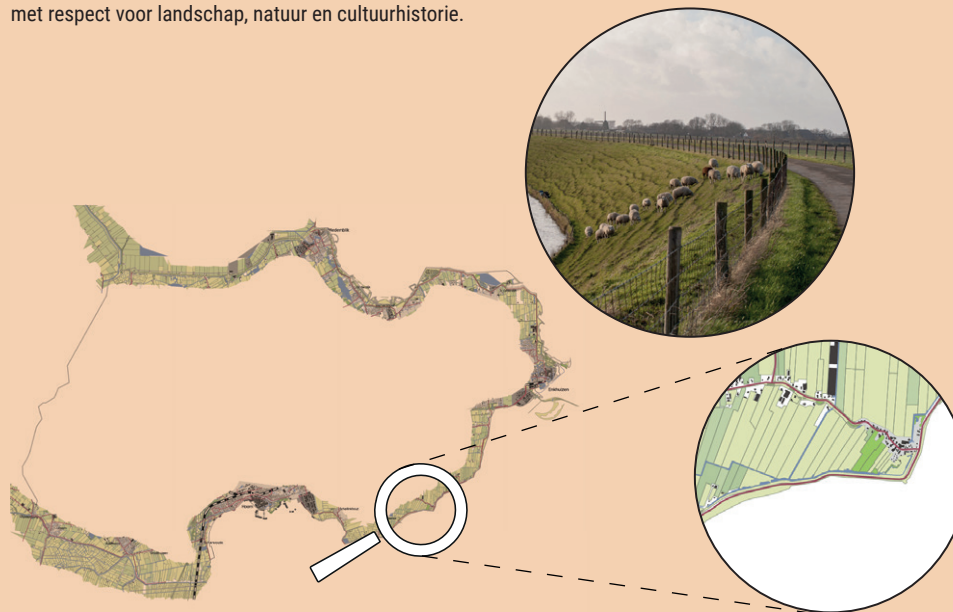
Het **origineel Westfries landschap**: het grootste deel van Westfriesland bestaat uit een 'regulier' typische Westfries landschap met ruimte voor de landbouw, afgewisseld met kernen, cultuurhistorische landschappen en recreatief medegebruik. Het landschap verandert langzaam mee met het gebruik, maar behoudt zijn kwaliteit.

Het **experimenterlandschap**: een landschap dat door ruilverkavelingen en ontwikkelingen getransformeerd is tot een grootschalig landschap dat tegen een stootje kan. Hier is ruimte voor vernieuwing en innovatie. Het gebied wordt aan de zuidzijde begrensd door de N302 en omvat ook een aantrekkelijke zone met de Weelen en het Streekbos: gebieden met veel landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten.

De **Westfriese Omringdijk** en de vooroevers: één van de troefkaarten van Westfriesland, een prachtig provinciaal monument dat de basis vormt kwalitatieve vormen van recreatie. Een kralensnoer van gebruiksactiviteiten, uiteraard met respect voor landschap, natuur en cultuurhistorie.

De beelden in dit deel zijn illustratief en moeten niet worden geïnterpreteerd als harde landschappelijke gebiedsbegrenzingsen.

DE ONTWIKKELING VAN EEN AGRIBUSINESS-LANDSCHAP

Het DNA van de regio

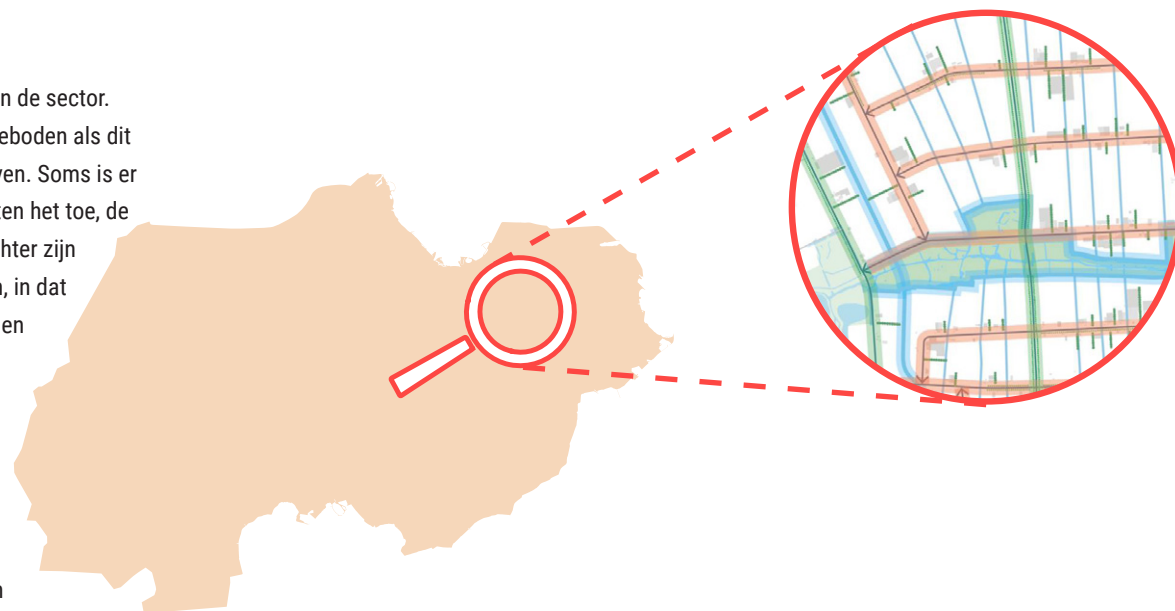
De agribusiness is diep geworteld in het DNA van de regio en zorgt direct en indirect voor veel werkgelegenheid. Naast de primaire agrarische sectoren behoort Seed Valley (plantveredeling en zaadtechnologie) tot de wereldtop. De bloembollen-, sierteelt- en de tulpen(bollen)sector zijn eveneens omvangrijk. Op dit moment worden er ca. 1 miljard tulpen in Westfriesland gebroeid. Dit is de helft van alle gebroeide tulpen in Nederland en ca. een derde van de wereldproductie. Het versterken van de agribusiness is belangrijk voor de sociaaleconomische ontwikkeling van de regio. De economische verbinding en de relaties met Agriport en andere delen van de Greenport NHN versterken de sector. Westfriesland bouwt verder aan het agribusiness-complex door het aanbieden van onderwijs in de sector, huisvesting en door gebiedspromotie. Voor de groei en ontwikkeling van de sector is ruimte nodig in de vorm van (landbouw)grond en bedrijfslocaties.

Ruimte bieden, mits...

Westfriesland gaat ruimte bieden aan ontwikkeling, innovatie en schaalvergroting van de sector. Dit alles in balans met andere potenties en kwaliteiten van gebieden. Ruimte wordt geboden als dit geen afbreuk doet aan andere economisch rendabele, kansrijke ontwikkelperspectieven. Soms is er alle ruimte voor ontwikkeling en schaalvergroting: de landschappelijke kwaliteiten laten het toe, de leefbaarheid is niet in het geding en de ontsluitingsmogelijkheden zijn daar. Soms echter zijn er andere belangen en ontwikkelpotenties, bijvoorbeeld gericht op recreatie of wonen, in dat geval is terughoudendheid en balans het devies. De ontwikkelruimte moet goed worden afgewogen en samengaan met de andere belangen.

Idealiter wordt vooral ruimte geboden voor grootschalige ontwikkelingen op plekken waar dit kan: het 'experimenteergebied' is bij uitstek een gebied waar ruimte aanwezig is voor de grootschalige ontwikkeling van glastuinbouw, tulpenbroeierijen en zaadverdeling. Dit kan leiden tot nieuwe aantrekkelijke landschappen. Bij deze schaa sprong in bedrijfsvoering en landschap zal ook de ontsluitingssituatie bekeken moeten worden. Is de infrastructuur nog toereikend, zijn ruimtelijke aanpassingen nodig en wat betekent het voor de kwaliteit en leefbaarheid? Dit vraagt om een integrale visie op dit gebied. Het is overigens een gebied dat zich ook prima leent voor niet-agrarische experimenten en ontwikkelingen (bijvoorbeeld in de recreatie).

In algemene zin geldt dat het 'Romantisch landschap' ook andere potenties heeft. Dit aantrekkelijke landschap heeft allerlei waarden en dient te worden gekoesterd. Dit betekent niet dat het gebied 'op slot' gaat. De fruitteelt blijft een belangrijke agrarische basis. Schaalvergroting voor de vollegrondsteelt is meestal geen probleem, maar ga terughoudend om met grootschalige ontwikkeling van opstallen en weeg dit goed af met andere belangen. In het origineel Westfriesse landschap is in principe ruimte voor de ontwikkeling van de sector. Inpassing is een belangrijk issue.

bron: Ruimtelijk casco Bollenbroeierij in Polder het Grootslag, Handreiking voor landschappelijke inpassing (Provincie Noord Holland, februari 2016)

Inpassing volgt omvang

Vroeger volstond bij kleine agrarische uitbreidingen een beperkte landschappelijke inpassing. Bij de actuele grootschalige ontwikkelingen is dit niet langer toereikend. Goed landschappelijk tegenwicht is nodig bij omvangrijke ontwikkelingen horizontaal en verticaal (meerdere lagen / verticale teelt). Een goed voorbeeld zijn de nieuwe landschappen die door de PARK zijn voorgesteld bij de ontwikkeling van het Grootslag voor tulpenbroeierijen en glastuinbouw⁸. Op deze wijze leidt een ontwikkeling direct tot ruimtelijke kwaliteitsverbetering ter plaatse. Vooral in landschappelijk kwetsbare gebieden zoals het Romantische landschap is de landschappelijke inpassing van wezenlijk belang.

Eén interessante denklin is dat er een regionaal fonds ontstaat waarin ondernemers die willen uitbreiden een bijdrage doen. Dit is vooral interessant als ruimtelijke kwaliteitsverbetering elders (dus niet ter plaatse van de uitbreiding) een grotere landschappelijke meerwaarde zou hebben en de urgentie om het ter plaatse te doen ontbreekt.

Verbreding en vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing (VAB)

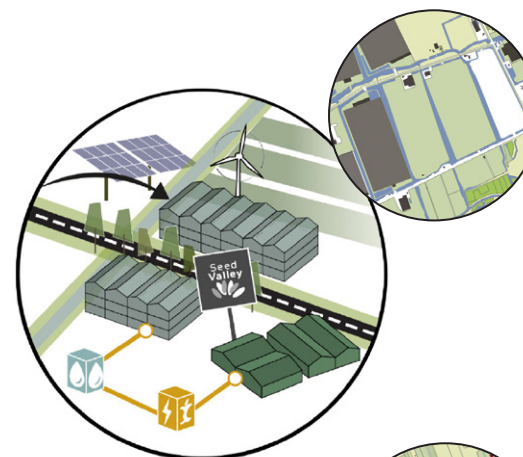
Schaalvergroting en samenvoegingen gaan vaak samen met het vrijkomen van agrarische bedrijfsbebouwing. Uitbreiding van de bedrijfsbebouwing gaat idealiter samen met het slopen van de VAB's, zodat er per saldo geen extra bebouwing ontstaat in het gebied. VAB's kunnen ook worden ingezet voor verbreding van de sector. Idealiter betreft het functies die aansluiten bij de versterking van het agribusiness-landschap.

Activiteiten uit de keten

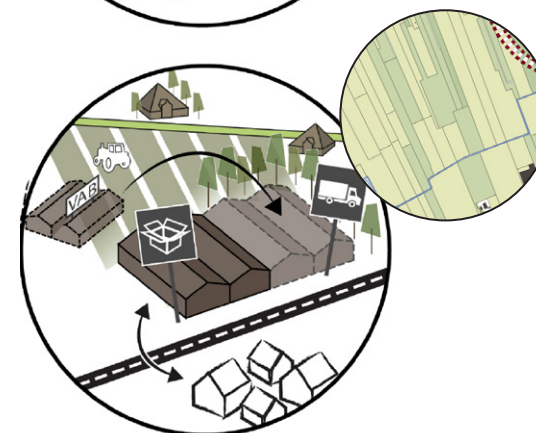
Een belangrijke ontwikkeling in de agrarische sector is meer activiteiten uit de keten op het erf. Niet alleen de productie, maar ook de verwerking, bewerking, verpakking en logistiek op het erf. Een ontwikkeling die snel doorzet en goed zichtbaar is bijvoorbeeld de groenten-, bollen- en sierbloemensector. De ruimte voor deze ketenbenadering wordt geboden, mits dit geen problemen veroorzaakt qua leefbaarheid en ontsluiting. Solitaire bedrijfsactiviteiten zoals logistiek of bewerking die geen relatie meer hebben met de eigen agrarische productie liggen idealiter op bedrijventerreinen in de regio.

⁸ Bollenbroeierij in Polder het Grootslag, Handreiking voor landschappelijke inpassing (Provincie Noord Holland, februari 2016)

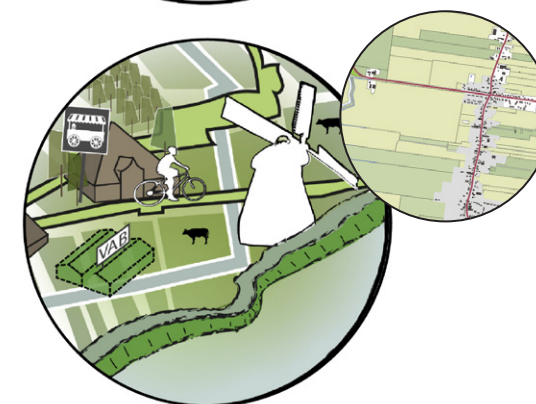
Experimenteerlandschap

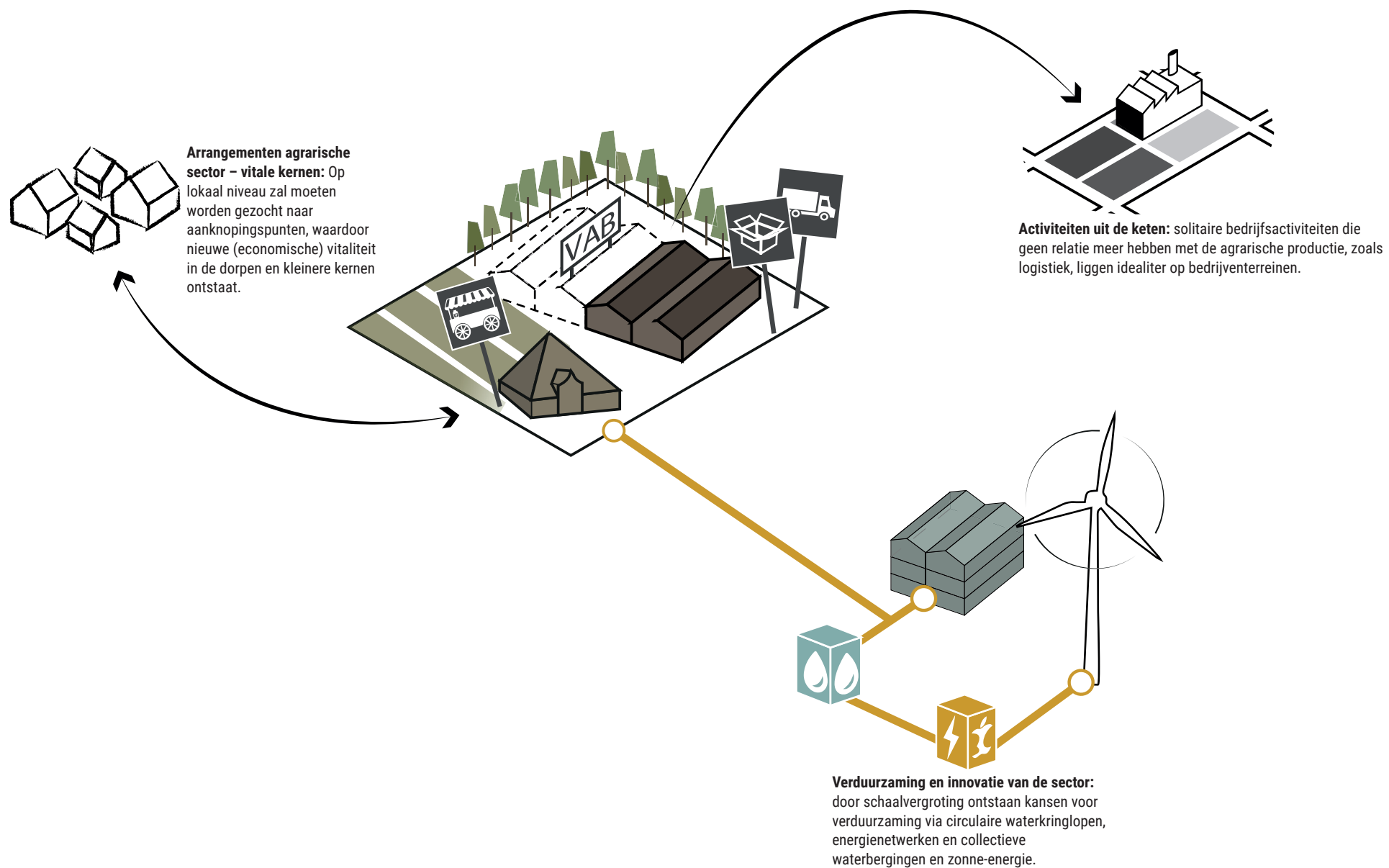

Origineel Westfries landschap

Romantisch landschap

Verduurzaming en innovatie van de sector

De agrarische sector in de regio is vitaal en innovatief: veel nieuwe teelten en innovatieve productiewijzen. De sector kan ook een slag maken in de verduurzaming. Juist door schaalvergroting ontstaan kansen voor verduurzaming via circulaire waterkringlopen, energienetwerken en collectieve waterbergingen en zonne-energie.

Arrangementen agrarische sector – vitale dorpen en kernen

Er is immer een sterke relatie geweest tussen de agrarische sector en de dorpen / kleine kernen in het landelijk gebied. Deze relatie is de afgelopen decennia echter steeds dunner geworden. Het is zoeken naar nieuwe verbanden. Hoe kunnen activiteiten uit de agrarische keten een plek krijgen in de dorpen en kleine kernen of kunnen nieuwe coöperatieve, regionale verkooppunten ontstaan? Nieuwe (economische) vitaliteit ontstaat, juist voor de kleine kernen.

Hoofdpijn

- Westfriesland versterkt de agribusiness door vorm te geven aan een agribusiness-landschap
- Ontwikkelruimte agribusiness in balans met andere kwaliteiten en potenties van de landschappen
- Ruimte bieden aan grootschalige ontwikkeling, daar waar het kan
- Schaalsprong in landschappelijke inpassing bij grootschalige ontwikkeling: vorming nieuwe landschappen
- Verduurzaming en innovatie van de sector
- Meer activiteiten uit de keten in het landschap
- Ruimte voor arrangementen agrarische sector – dorpen en kleine kernen

Projecten

- Experimenteergebied Grootslag e.o.

Zie Deel IV Uitvoeringsagenda voor locatie van projecten

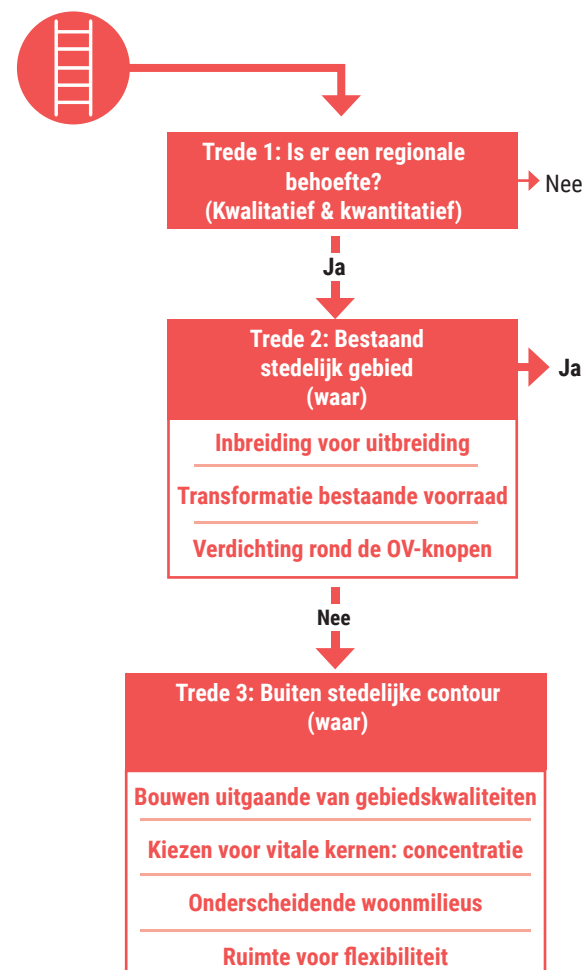
WESTFRIESLAND WERKT AAN EEN VITALE REGIO MET ONDERSCHIEDENDE KERNEN

Van steden tot kleine kernen

Demografische stabilisatie is een gegeven waar serieus rekening mee gehouden moet worden in delen van de regio. Voor de leefbaarheid van de regio is een goed voorzieningenniveau belangrijk: van zorg, onderwijs tot en met sport en cultuur. Niet ieder dorp of kleine kern kan in de toekomst hetzelfde aanbieden op het huidige niveau. Keuzes en een heldere profilering van kernen zijn gewenst. Vanuit de specifieke identiteit ontstaat een profilering. Deze profilering kan maximaal worden benut om de kwaliteit van de steden, dorpen en kleine kernen te versterken. Vanuit het streven naar robuuste kernen is één van de uitgangspunten van deze structuurschets 'concentratie'. Door concentratie van voorzieningen en woningbouw op strategische, goed bereikbare plekken wordt gewerkt aan een vitale regio. Vaak zal dit in de grotere kernen zijn.

In deze structuurschets is een regionale typering van kernen op hoofdlijnen opgesteld. De typering is gebaseerd op de omvang, de bereikbaarheid, de onderlinge positie en het voorzieningenniveau. De typering leidt tot een logisch 'gespreid model' waarin de steden en dorpen onderling een strategische positie hebben. Het model sluit aan bij de indelingen op gemeentelijk niveau.

- Het binnenstadsmilieu van Hoorn: hét stedelijk milieu van Westfriesland. Hier zijn veel stedelijke voorzieningen en stedelijke woon- en leefmilieus te vinden. Een onderscheidende kwaliteit voor de gehele regio.
- De Hollandse steden Hoorn, Enkhuizen en Medemblik: aantrekkelijke steden met geconcentreerde binnensteden met veel historische kwaliteiten en voorzieningen. Belangrijke concentratiegebieden binnen de regio.
- Dorpen: geconcentreerde, grotere kernen die doorgaans goed ontsloten zijn via de hoofdinfrastructuur. Ze herbergen, nu en in de toekomst, de voorzieningen voor de omliggende kernen. Samen met de steden vormen ze een mooi gespreid netwerk van grotere voorzieningenkernen in de regio.
- Kleine kernen en linten: de regio kent allerlei kleinere kernen en linten die een slag kleiner zijn dan de dorpen. Vaak hebben en houden ze voorzieningen, maar dit wordt minder vanzelfsprekend. Een goede bereikbaarheid van de voorzieningen is essentieel. De sociale en economische vitaliteit van deze kernen kan via nieuwe allianties en concepten vorm krijgen.

Ladder voor duurzame verstedelijking en de Woonvisie (bewerking Urhahn)

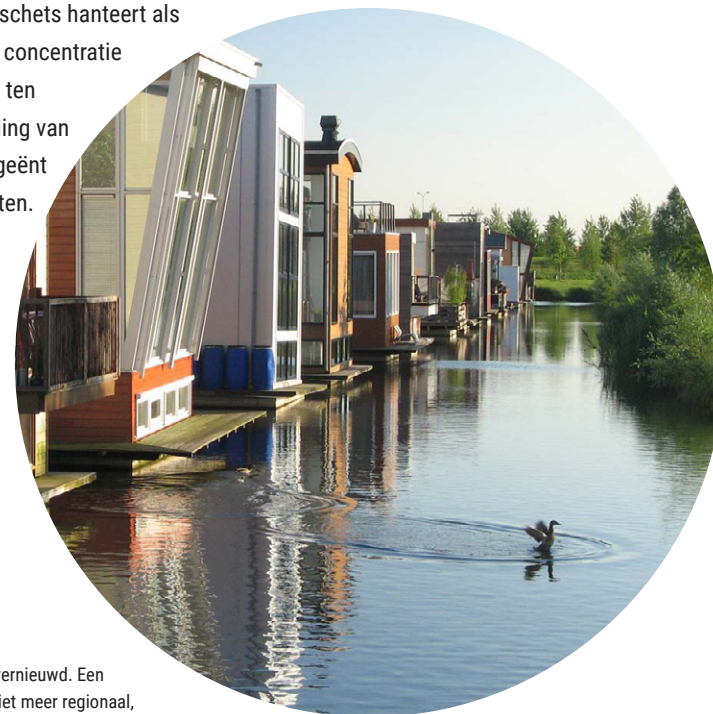
Wat is de ruimtelijke opgave?

- Bouwen (ook) voor de vergrijzing: Westfriesland vergrijst en ouderen wonen langer zelfstandig. Dit vraagt om levensloopgeschikte wijken waar de ouderen de juiste woningen en voorzieningen vinden. Dit zal niet overal kunnen. We zien dat ouderen naar de dorpen en steden trekken waar de huisarts, de zorg, het openbaar vervoer en de winkels nog bereikbaar zijn. Overigens is de bovenmatige vergrijzing een situatie die in circa 2040 gecorrigeerd is. Dit betekent dat we nu vooral moeten nadenken over levensloopgeschikte omgevingen die ook in de toekomst geschikt zijn voor andere doelgroepen.
- De beroepsbevolking wordt kleiner waardoor er in de toekomst minder mensen zijn om het werk te verrichten. Dit terwijl er in bijvoorbeeld de agribusiness behoefte blijft aan (hoger opgeleid) personeel. Arbeidsmigratie kan deels een antwoord bieden. Om de beroepsbevolking op z'n minst op peil te houden, is het van belang de gezinnen te behouden voor de regio. In ruimtelijke zin is hiervoor een kwaliteitsslag binnen de bestaande woonmilieus nodig. Monotone uitbreidingswijken uit de jaren 70, 80 en 90 domineren de woningvoorraad. Zorg dat de wijken en de dorpen aantrekkelijk blijven voor de gezinnen. Voorkom dat de bestaande woonwijken afglijden.
- Van uitbreiding naar inbreiding: de tijd van grote groei is voorbij. De vraag naar grote uitbreidingswijken, zoals we die kenden tot voor de crisis, is verleden tijd. De nadruk komt te liggen bij kwaliteitsverbetering van bestaande stedelijk gebied. Een groot deel van de toekomstige woningvoorraad is nu al aanwezig. Logischerwijs dient de beleidsmatige aandacht vooral uit te gaan naar het vernieuwen en revitaliseren van de bestaande wijken. 'Van uitbreiding naar inbreiding': juist op plekken waar ruimte(n) vrijkomen liggen kansen. Dit ondersteunt ook de bestaande voorzieningen.

De ladder voor duurzame verstedelijking en de Woonvisie

De regio ontwikkelt een woonvisie. De woningbehoefte voor de komende jaren is hierin verkend. De Ladder van duurzame verstedelijking fungeert als afwegingskader voor woningbouw en sluit 1-op-1 aan op het gedachtegoed uit deze structuurschets.

- Trede 1. De behoefte¹⁰ wordt bepaald in de woonvisie.
- Trede 2. Kan worden gebouwd in bestaand stedelijk gebied? Deze structuurschets gaat uit van drie principes die hier aan bijdragen:
 - Inbreiding voor uitbreiding
 - Transformatie van de bestaande voorraad
 - Verdichting rond de OV-knopen
- Trede 3. Bouw buiten de stedelijke contour indien geen geschikte ruimte binnen bestaand stedelijk gebied aanwezig is. De structuurschets hanteert als uitgangspunten: zet in op concentratie rond de steden en dorpen ten behoeve van de ontwikkeling van een vitale regio en bouw geënt op lokale gebiedskwaliteiten.

9. Concept-Woonvisie Westfriesland (STEC, maart 2016)

10. In 2017 wordt de Ladder wellicht vernieuwd. Een belangrijk aspect is dat de behoefte niet meer regionaal, maar lokaal dient te worden gemotiveerd.

Onderscheidende woonmilieus en ruimte voor flexibiliteit

De regio heeft wat te bieden, ook voor potentiële bewoners van buiten de regio: een aantrekkelijke regio in de nabijheid van de Randstad. Door het aanbieden van onderscheidende, aantrekkelijke woonmilieus op mooie plekken kunnen Westfriezen en niet-Westfriezen hier een aantrekkelijk woonplek vinden. Denk hierbij aan waterwoningen bij de steden, bijzondere woonvormen nabij de kust of herontwikkelingen in mooie woonlinten. Deze ontwikkeling dient immer samen te gaan met het versterken van de ruimtelijke kwaliteit. Daarnaast wil Westfriesland ruimte bieden aan zelfbouw/CPO-projecten, juist om de vitaliteit van de dorpen en kleine kernen te versterken. Dit zou bijvoorbeeld kunnen op transformatielocaties of in leegstaand maatschappelijk of religieus vastgoed. In de woonvisie wordt ruimte en flexibiliteit gecreëerd voor deze ontwikkelingen.

Concentratie en voorzieningen

Een aantal ontwikkelingen zorgt dat het voorzieningenniveau in de kernen en wijken onder druk kan komen te staan, 1) Ontgroening kan gevolgen hebben voor de basisscholen in kleine kernen, 2) omslag van verzorgingsstaat naar participatieve samenleving waarin instituties een minder grote rol hebben en zorgvoorzieningen worden afgebouwd en 3) welzijn-, cultuur- en sportaccommodaties staan onder druk door bezuinigingen en/of teruglopend gebruik.

Waarschijnlijk kan niet ieder dorp of kleine kern in de toekomst hetzelfde blijven aanbieden: keuzes zijn nodig. Beter één goede centrale voorziening dan overal half wegwijnende voorzieningen. Zo kan een interessante profilering en specifieke identiteit ontstaan: de kern met de onderwijsvoorzieningen, de recreatieve kern versus de kern met de goede sportaccommodaties. Op lokaal niveau dient dit verder vormgegeven te worden. Deze profilering kan maximaal worden benut om de kwaliteit van de steden, dorpen en kleine kernen te versterken. Voorzieningen behouden in de kleine kernen is een 'groot goed', mits dit niet ten koste gaat van voorzieningen in de dorpen. Overal 'een klein plukje' woningbouw zorgt niet voor de instandhouding van voorzieningen in de kleine kernen. Uiteraard dienen bescheiden woningbouwontwikkelingen in de kleine kernen mogelijk te blijven voor de lokale behoefte, met name op inbreidingsplekken.

Wonen en zorg

Westfriesland vergrijst, mensen blijven langer zelfstandig wonen, nieuwe zorgconcepten komen tot ontwikkeling. Enerzijds de maatschappelijke noodzaak om in te spelen op zorg & gezondheid, anderzijds ontstaat een sterke economische sector die kansen biedt. De regio ambieert zorg en medische voorzieningen in tenminste de steden en dorpen. Als vervanging van de verzorgingshuizen wordt er ruimte geboden aan nieuwe woon-zorgconcepten. Dit kan financiële effecten hebben voor de gemeenten, sommige kernen en/of gemeenten liggen namelijk aantrekkelijker en zullen een grotere vraag krijgen.

Regionale detailhandel in beweging

Een aantal trends & ontwikkelingen heeft effecten op de detailhandelsstructuur:

- Internet-winkelen: structureel lagere behoefte aan fysieke winkels in bepaalde sectoren dat kan leiden tot (meer) leegstand;
- Demografische veranderingen: vergrijzing leidt tot ander bestedingsgedrag;
- Schaalvergroting van voorzieningen;
- Veranderend consumentengedrag (funshoppen).

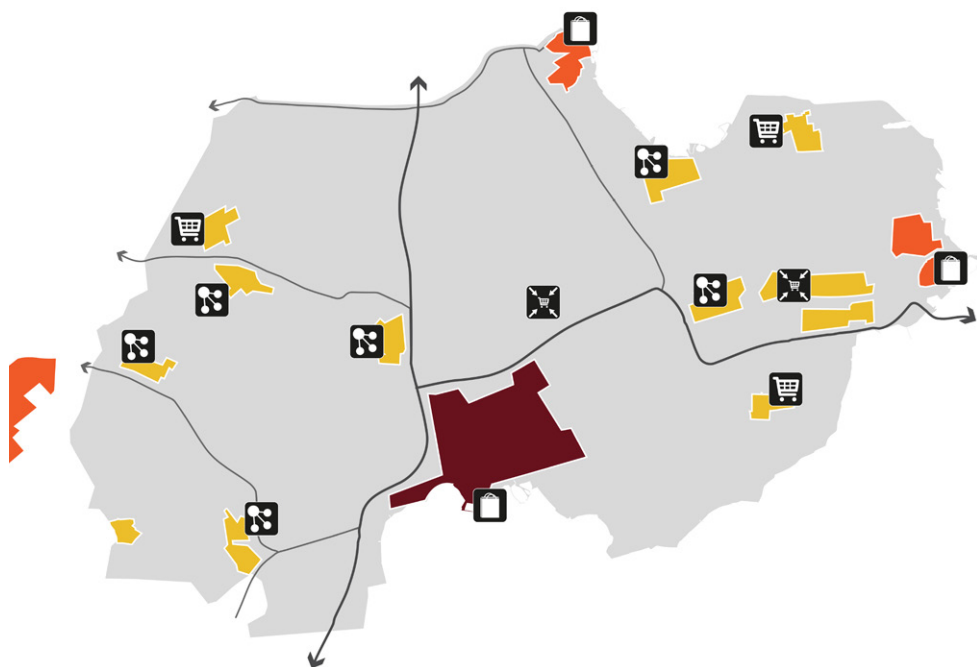
Recent is de Regionale Detailhandelsvisie vastgesteld¹¹. Hierin zijn uitspraken gedaan over de toekomst van het winkellandschap van Westfriesland. Het uitgangspunt is een vitale detailhandelstructuur en concentratie van winkelveorzieningen in de dorpen. Dit beleid wordt overgenomen in de structuurschets. Via een retail-deal wordt invulling gegeven aan de ambities. De ambities uit detailhandelsvisie:

- Een regio die zijn inwoners ook in 2020 letterlijk en figuurlijk wil (blijven) binden met een aantrekkelijk winkelaanbod.
- Een regio die op de daarvoor geëigende locaties vooral via de toeristisch-recreatieve component de bovenregionale functie van het winkelaanbod weet te versterken.
- Een regio die ook in 2020 ondernemerschap de ruimte geeft op de daarvoor geschikte locaties.

11. Regionale detailhandelsvisie Westfriesland (Bureau Stedelijke planning, 2015)

De belangrijkste keuzes samengevat:

- Versterking van de recreatieve centra met regionale/bovenlokale functie Hoorn, Medemblik en Enkhuizen als parels in de winkelstructuur van Westfriesland. Deze kennen een sterk recreatief profiel door historische setting, de aanwezigheid van musea, monumenten en haven.
- Het Streekhof en Klaverweide als streekverzorgende boodschappencentra.

TYOLOGIEËN

- Binnenstads milieu
- Steden
- Dorpen

WINKELLANDSCHAP VAN WESTFRIESLAND

- Recreatieve centra met regionale/bovenlokale functie
- Streekverzorgende boodschappencentra
- Bovenlokaal verzorgende dorpscentra
- Min of meer compleet dagelijks aanbod

Bron: West-Friesland Regionale detailhandelsvisie (2015)

- Bovenlokaal verzorgende dorpscentra: Opmeer/Spanbroek, Avenhorn/De Goorn, Wervershoof, Obdam, Wognum en Hoogkarspel. De kracht van deze centra ligt in het feit dat ze een stevige boodschappenfunctie hebben voor de eigen bevolking en de directe omgeving. Hierbij past een aanbod met (twee) supermarkten. Om te voorkomen dat de leefbaarheid van de omliggende kleinere kernen in het gedrang komt, dient de omvang van het aanbod passend te zijn bij de huidige functie van het dorpscentrum.
- Voorzieningen in de kleinere kernen kunnen niet worden gegarandeerd. Wel is er onderscheid tussen de kleine kernen waar bijvoorbeeld het blijven bestaan van een supermarkt kansrijker is (Venhuizen, Andijk en Hoogwoud) en de kleinste kernen waar de basisvoorzieningen gezocht kunnen worden in combinaties (detailhandel – recreatie) of verkoop aan huis.

Hoofdlijn

- Concentratie van detailhandel, voorzieningen en woningbouw als basisgedachte zorgt voor behoud c.q. versterking van de leefbaarheid
- Inbreiding voor uitbreiding versterkt bestaande steden, dorpen en kleine kernen
- Kwaliteitsverbetering van de bestaande woningvoorraad
- Meer ruimte voor nieuwe woon-zorgconcepten
- Ruimte voor onderscheidende woonmilieus versterkt de externe woonkwaliteit

Projecten

- Knooppunt-ontwikkeling rond de stations is een belangrijke opgave voor de regio. Specifieke aandacht gaat uit naar de Poort van Hoorn, hier is een onderscheidend stedelijk milieu te ontwikkelen dat bijdraagt aan de externe trekkracht van de regio. Een stedelijk knooppunt met (boven)regionale voorzieningen dat elders in de regio niet te realiseren is.

- Onderscheidende woonmilieus op diverse plekken in de regio inclusief waterwonen.

RUIMTE VOOR EEN BREDE ECONOMIE

Vernieuwing en innovatie van de economie

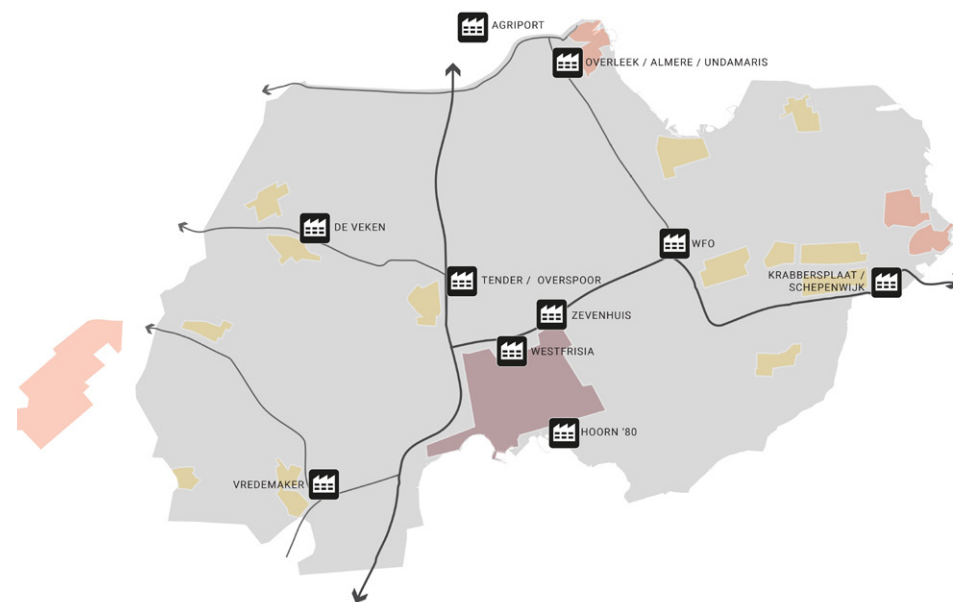
Economische structuurversterking is een belangrijke ambitie. Veel Westfriezen werken buiten de regio. De groei van het aantal (bereikbare) banen is gewenst, vooral voor hoger opgeleiden. Westfriesland is van oudsher sterk in traditionele sectoren als de bouw, het MKB en het agribusiness. Deze sectoren worden steeds innovatiever. Daarnaast zien we een groei in de nautische sector, logistiek en vrije tijdseconomie. De structuurschets biedt ruimte aan ontwikkelingen en veranderingen in de economie zoals menging, innovatie en cross-overs.

Meer flexibiliteit voor economische activiteit

Ook in de toekomst zal nog immer een groot deel van de bedrijvigheid te vinden zijn op bedrijventerreinen. Parallel ontstaat een vervaging tussen wonen en werken. Juist nieuwe sectoren en economische activiteiten gedijen prima in niet-traditionele werkomgevingen. B&B's, innovatieve start-up's, ZZP-ers, nieuwe ambachten, nieuwe recreatieve concepten, zorgconcepten, etc. zijn voorbeelden hiervan en kunnen in het landschap, de linten of in de wijken een plek krijgen. Dit zijn de kraamkamers voor de economie, vanuit hier kunnen bedrijven doorgroeien naar bedrijventerreinen of kantoorlocaties: 'Van monofunctionele, naar gemengde gebieden'. Het zijn nieuwe vormen van ondernemerschap die goed passen bij het economisch DNA van de regio. Westfriesland gaat hier ruimte en flexibiliteit voor bieden. De ondernemende regio nieuwe stijl! Deze nieuwe economische activiteiten geven nieuwe betekenis aan de dorpen en kleine kernen en zorgen voor vitaliteit en leefbaarheid.

Marktgerichte benadering bedrijventerreinen

Westfriesland kampt met een overaanbod aan plancapaciteit voor bedrijventerreinen. De behoefte blijkt aanmerkelijk lager te zijn dan de in het verleden geraamd. Sommige bedrijvenlocaties hebben meer marktpotentie dan andere. De regionale bedrijventerreinvisie¹² onderstreept het overaanbod aan monofunctionele bedrijventerreinen in Westfriesland. In deze visie is uitgegaan van een marktgerichte benadering: welke locaties zijn kansrijk gegeven de economische ontwikkelingen en de specifieke locatie kwaliteiten zoals bereikbaarheid? De essentie van de visie is overgenomen in deze structuurschets: kleine bedrijventerreinen bij de kleine kernen (de kraamkamers) en enkele grotere bovenlokale locaties gunstig gelegen aan de doorgaande wegen voor de bovenlokale opvang. Voor de locaties Andijk-Zuid en Distriport is aangegeven dat deze weinig marktpotentie hebben en is geadviseerd om deze plancapaciteit uit de markt te halen.

MARKTGERICHTE BENADERING BEDRIJVENTERREINEN

Bovenlokale bedrijventerreinen

Hoofddijn

- Ruimte voor vernieuwing en innovatie economie
- Meer ruimte voor (nieuwe) economie in wijken, kernen en linten
- Concentratie bedrijvigheid op bovenlokale bedrijventerreinen

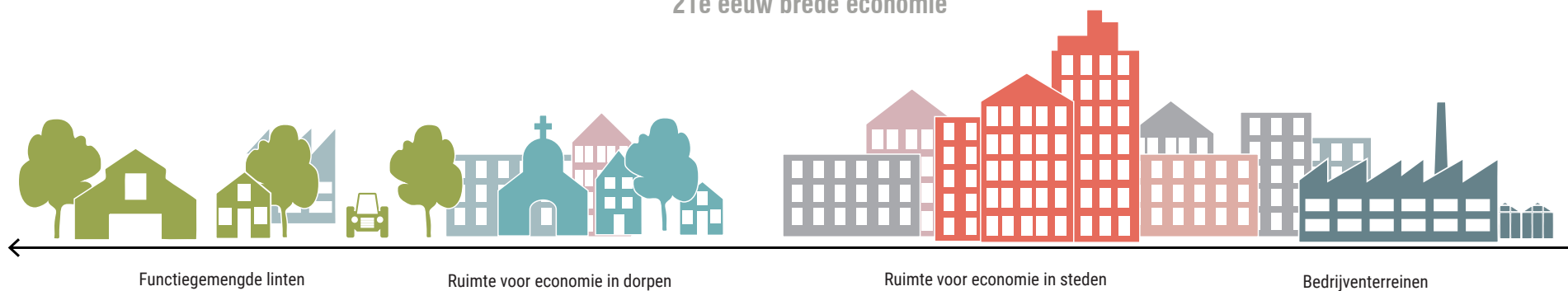
12. Regionale bedrijventerreinvisie 'Ondernemend Westfriesland' (Urhahn, 2014)

20e eeuw

21e eeuw brede economie

Flexibiliteit, menging, innovatie en cross-overs

VRIJETIJDSECONOMIE ALS KANS

Wat is de opgave?

- Versterking van recreatie en toerisme als belangrijke economische groeisectoren.
- Verhoging van de leefbaarheid door meer recreatieve mogelijkheden voor de Westfriesse bevolking

Ruimte voor recreatie en toerisme

Op het gebied van waterrecreatie en stedelijke cultuurhistorie heeft de regio veel te bieden. In het arrangement Kustland is het kansrijke perspectief beschreven. De drie steden vormen een sterke basis. In 'Herontwikkel-perspectieven verblijfsrecreatie' wordt als strategie geadviseerd: marktontwikkeling door de Hollandse stadjes gebalanceerd door te ontwikkelen tot short-break bestemming voor cultuurhistorisch toerisme in combinatie met waterrecreatie¹³.

De verschillende identiteiten van de kustlijn worden versterkt en beleidsmatig wordt ruimte geboden voor ontwikkelingen. De kustlijn tussen Medemblik en Enkhuizen is een landschappelijke kust met buitendijkse natuur, recreatiemogelijkheden en binnendijks het

experimenteerlandschap. Dit landschap biedt ruimte aan grootschalige ontwikkelingen zoals huisjesparken, recreatieparken en natuur. De dijk functioneert hierbij als kralensnoer. De gebiedsontwikkelingen 'Enkhuizerzand' en 'Medemblik vooroevers', waar landschap, natuur en recreatie in samenhang worden ontwikkeld, passen perfect in dit streven. Bied ruimte voor nieuwe recreatieve vormen zoals kitesurfen, suppen en flyboarden (durfsporten).

De kust tussen Enkhuizen en Hoorn is ruiger. Aan de ene kant de harde kustlijn, aan de andere kant het romantisch landschap van Westfriesland. Met de openheid en kleinschaligheid dient voorzichtig te worden omgesprongen. Om de recreatiewaarde te vergroten kunnen stepping-stones worden toegevoegd tussen de regionale trekkers: kleinschalige recreatie zoals B&B, een theetuin, ambacht en verkoop aan huis. Ook de linten en de fruitteelt ondersteunen dit beeld. De ambitie is om de Westfriesse Omringdijk autoluw te maken, de fietser krijgt hier alle ruimte, de auto is te gast.

Recreatieve arrangementen

De opgave is om recreatieve arrangementen tussen de trekkers te ontwikkelen zodat meer bezoekers langer in de regio blijven. Westfriesland: 'Een tijdreis door Holland' waarin alle groeifasen, kwaliteiten en steden uit de Hollandse historie beleefbaar zijn (van de middeleeuwse Radboud-kasteel, via Zuiderzeemuseum en de VOC-historie tot aan het Museum van de 20ste eeuw. Dit leidt tot meer bestedingen en tot meer economisch rendement. Ontwikkelingen zoals de groei van de riviercruises, het succesvolle nieuwe hotel in Hoorn tonen de onontgonnen potenties van de regio.

13. ZKA, in opdracht van Ontwikkelingsbedrijf Noord- Holland Noord (mei 2016)

14. Water, bron van recreatie, Visie op waterrecreatie in Noord-Holland 2030 (Provincie Noord- Holland, 2016)

Verbeteren regionale netwerken

De regio wordt aantrekkelijker als er goede netwerken aanwezig tussen steden, kernen en landschap (fietsen, wandelen en varen). De natuur en het landschap zijn voorwaarden voor recreatie en toerisme. De recreatiegebieden dienen op orde te zijn. Westfriesland kent veel binnenwater: een belangrijke onderscheidende kwaliteit voor de regio. De sportvisserij/hengelsport en de sloepenvaart zijn sterk ontwikkeld in de regio en profiteren van het binnenwater. De netwerken zijn gericht op de uitloop vanuit de kernen, verbindingen tussen de kernen en verbinding tussen Kustland en het aantrekkelijke Westfriesse landschap. De regio bouwt gestaag aan de uitbouw van dit netwerk. Infrastructurele barrières worden opgelost. Een belangrijke ambitie is de realisatie van een doorgaande regionale vaarverbinding die alle netwerken en subsystemen van het binnenwater verbindt. Deze is grotendeels aanwezig, een aantal ontbrekende schakels dienen te worden ontwikkeld. Een lang gekoesterde wens is een doorgaand wandelpad langs de Kromme Leek, een van de meest aantrekkelijke waterlopen van Westfriesland. Een pad dat Wervershoof, Zwaagdijk, Hoorn en Wognum verbindt. Nieuwe woningbouw is hier niet aan de orde.

Dit gedachtegoed sluit uitstekend aan bij de recente Visie Waterrecreatie: "Dit aaneengesloten netwerk van kleine waterwegen leent zich ook uitstekend voor de hengelsport, voor het roeien, kanovaren. [...] Authenticiteit is hierbij een belangrijk en aantrekkelijk kenmerk: kleinschalige horeca en overnachtingsplaatsen, het beleven van cultuurhistorie in de oude kleine steden of het bezoeken van culturele high-lights [...]."

Hoofdlijn

- Ruimte voor vrijetijdseconomie met name aan de kust en de drie Hollandse steden, de potenties van deze gebieden worden ten volle benut.
- Ontwikkeling recreatieve arrangementen: 'Tijdreis door Holland'.
- Verbeteren van recreatieve netwerken voor regionale recreatie en ondersteunend aan ontwikkeling kust en Hollandse Steden.

Projecten

- • Een belangrijke gebiedsontwikkeling die bijdraagt aan het recreatieve profiel van de regio is Broekerhaven. De verbetering van de Westfrisiaweg N23, de vernieuwing van de recreatie, de verhoging van de waterveiligheid en de landschappelijke versterking kunnen hier gezamenlijk worden aangepakt.
- • Het autoluw maken van de zuidelijke Westfriesse Omringdijk (Schellinkhout – Broekerhaven) draagt bij aan de recreatieve ontwikkeling en beleving van dit aantrekkelijk deel van Westfriesland.
- • Medemblik, Enkhuizen en Hoorn versterken hun stedelijke kust met een stedelijk-recreatief programma. Hier is ruimte voor havens en stedelijke recreatie waaronder durfsporten zoals kitesurfen. Het stadsstrand in Hoorn en de genoemde gebiedsontwikkelingen bij Enkhuizen en Medemblik dragen bij aan dit karakter. In Hoorn en Enkhuizen wordt ook ruimte geboden voor bijzondere woon-watervmilieus zoals waterwoningen.
- • Ontwikkeling van de bovengenoemde ruggengraat voor de recreatievaart.
- Doorlopende route Kromme Leek (geen woningbouw aldaar).

KLIMAATADAPTATIE EN WATER

Vier ontwikkelingen samengevat¹⁵

- Klimaatadaptatie
 - We moeten ons prepareren op situaties met heftige regenperioden (meer, langduriger en intensiever), perioden van droogte en hittestress (met name in de steden).
 - Hittestress en wateroverlast ontstaan met name in stenige openbare ruimte met beperkte afvoercapaciteit. Dit is met name aan de orde op de bedrijventerreinen en in woonwijken uit de jaren 60 – 80.
 - Lage plekken ondervinden wateroverlast tijdens piekbuien. Dit geldt voor enkele tunnels, maar ook op enkele plekken in bestaand stedelijk gebied.
 - Er ontstaat een kans op droogte in de agrarische gebieden.
- Meerlaagsveiligheid¹⁶: Westfriesland ligt onder de zeespiegel. Bij dijkdoorbraken komen snel grote delen van de regio onder water te staan. Het waterschap garandeert dat de dijken op orde blijven conform de normen. Daarnaast streven de overheden er gezamenlijk naar om de (economische) schade bij eventuele doorbraken zo klein mogelijk te houden. Dit kan via het concept van meerlaagsveiligheid.
- Multifunctionaliteit: De tijd is voorbij dat de ruimte monofunctioneel wordt ingericht, we zijn op zoek naar ruimtelijke combinaties. HHNK wil graag onderzoeken hoe medegebruik van water en dijken de primaire functie kan versterken. Kunnen we combinaties maken en is multifunctionaliteit mogelijk? Het kan leiden tot bijzondere elementen (denk aan het stadsstrand in Hoorn) en slimme financiële combinaties.
- Zoet watervoorraad: Het IJsselmeer kan niet als onuitputtelijke bron van zoetwater worden gezien voor begieting en bevoeiing van het agrarisch gebied. Op de lange termijn wordt dit een opgave. Er is behoefte aan zelfvoorzienende bronnen in de regio, de agrarische sector zal hier op in moeten spelen. Overigens is de forse stijging van het peil in het IJsselmeer tot 2050 van de baan.

Waterveiligheid nog veiliger door een goede ruimtelijke ordening

Westfriesland heeft geen formele binnendijken, waardoor het water bij een dijkdoorbraak via het watersysteem zich over een grote oppervlakte kan verspreiden. Westfriesland is niet erg laag gelegen, waardoor de maximale waterdiepte bij een overstroming zelden hoger zal zijn dan 1,5 meter. Hierdoor is het slachtoffer risico relatief klein, maar doordat een groot gebied onder water kan stromen is de schade die op kan treden daarentegen hoog. Het Rijk en het hoogheemraadschap zorgen ervoor dat de primaire waterkeringen op orde zijn conform de heersende normen (laag 1). Het risico op een overstroming is hiermee klein, maar nooit volledig uit te sluiten.

Grootschalige interventies op het vlak van ruimtelijke inrichting zijn daarom niet direct nodig. Wel kunnen kleinschalige maatregelen in de ruimtelijke inrichting (laag 2) of evacuatie (laag 3) de waterveiligheid vergroten en gevolgschade van een overstroming beperken. Voor onverhoopte evacuaties kunnen bijvoorbeeld lokale maatregelen die voorkomen dat de tunnels in de Provincialeweg / N23 onderlopen van meerwaarde zijn.

Kansen voor compartimentering

Bestaande elementen in het landschap (spoordijk, A7 en enkele hoger gelegen linten) kunnen werken als compartimentering en hebben een vertragend effect bij eventuele overstromingen als ze een aaneengesloten gebied vormen. Samen met nieuwe elementen zoals een geluidswal of verhoogde wegen kunnen compartimenteringen ontstaan. Dit vraagt

15. Om de effecten en kansen gekoppeld aan waterveiligheid en klimaatadaptatie in beeld te brengen zijn in 2016 drie werksessies met medewerkers van Hoogheemraadschap Noorderkwartier, de 7 gemeenten, provincie Noord-Holland en RWS georganiseerd.

16. Het concept van meerlaagsveiligheid gaat uit van drie lagen die bijdragen aan de veiligheid: De eerste laag is preventie: het voorkomen van een overstroming. De tweede laag richt zich op het realiseren van een duurzame ruimtelijke inrichting. De derde laag zet in op een betere (organisatorische) voorbereiding op een mogelijke overstroming (rampenbeheersing). (Bron: Nationaal Waterplan)

maatwerk. Ook nieuwe landschappen, bijvoorbeeld rond de tulpenbroeierijen in het Grootslag, kunnen lokaal een waterkerende functie krijgen. De kansen hiertoe dienen bij gebiedsontwikkelingen te worden verkend.

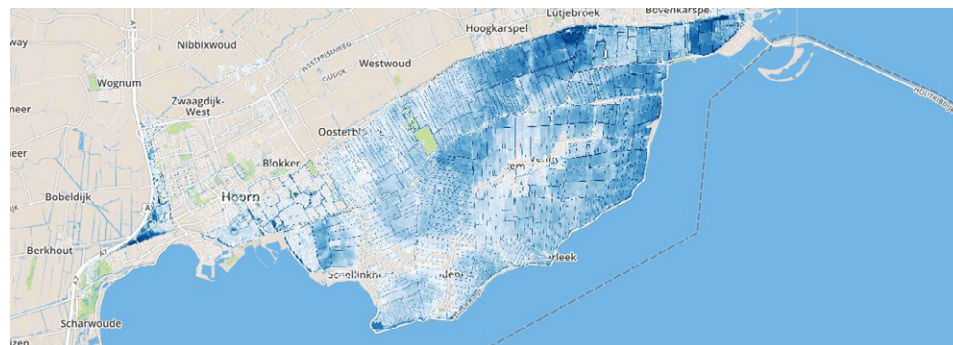
Bewustwording vergroten

Er zijn enkele gebieden die relatief laag liggen, waar de (economische) schade hoog is en/of de wateroverlast relatief groot zal zijn. Uit de kaarten blijkt dat bijvoorbeeld delen van de stedelijke gebieden ten zuiden van het spoor Hoorn – Enkhuizen gevoelig zijn voor wateroverlast. Veel zaadveredelingsbedrijven bevinden zich eveneens in een laaggelegen gebied. De bewustwording van waterveiligheid en/of klimaatadaptatie is vaak onvoldoende. Waterrobuust bouwen en waterveiligheid zijn op dit moment nauwelijks thema's in de regionale ruimtelijke ordening en worden evenmin meegenomen in gebiedsontwikkelingen. Ruimtelijk maatwerk dan wel bewustwording van de risico's bij initiatiefnemers en ondernemers worden belangrijk bij ruimtelijke ontwikkelingen.

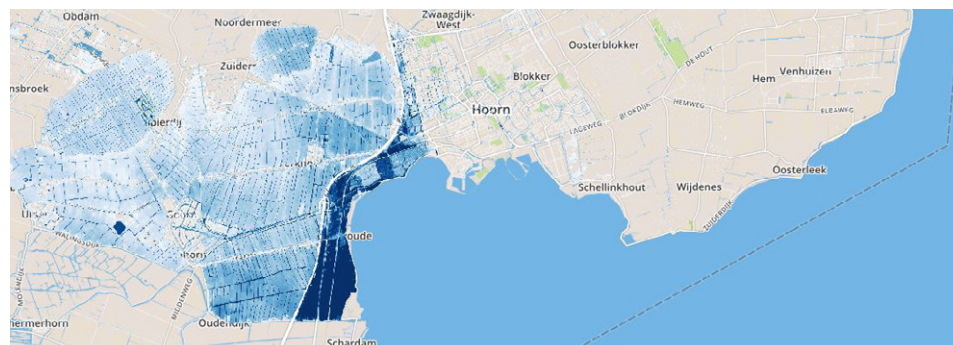
Klimaatbestendigheid vraagt lokaal maatwerk

De regio heeft de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in waterberging, er is geen behoefte aan meer grootschalige regionale waterbergingen. Er resteren slechts lokaal nog opgaven zoals in polder de Drieban. De capaciteit van de watergangen in dit historische landschap is ontoereikend voor verdere groei van fruitteelt: wateroverlast bij piekbuien en watertekort bij besproeiing (zie ook 'Droogte'). Via verbreding van de waterlopen kan dit probleem worden opgelost. Waar nodig wordt gezocht naar maatregelen op perceelsniveau.

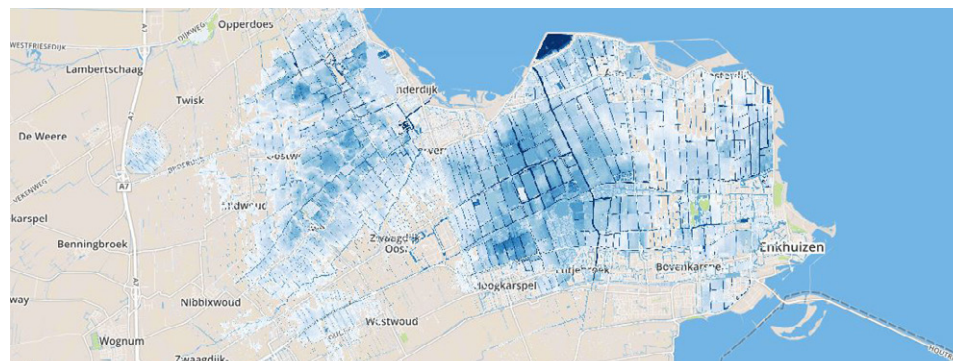
Hittestress speelt met name in de oude wijken en op de bedrijventerreinen. Hier zijn lokaal oplossingen mogelijk: van groene daken tot minder verharding en wateropvang. Vaak vraagt dit samenwerking op gebiedsniveau: bijvoorbeeld op bedrijventerreinen. Meer waterberging/infiltratie en groen in de openbare ruimte verminderen hittestress. De transitie van traditionele bedrijventerreinen tot aantrekkelijke, groenere en duurzame werkparken met hogere verblijfskwaliteit kan hiermee gestalte krijgen.

Simulatie dijkdoorbraak bij Tersluis

Simulatie dijkdoorbraak bij Scharwoude

Simulatie dijkdoorbraak bij Immerhorn

Bron: HHMK (2016)

Droogte speelt in delen van het agrarisch gebied, zoals bijvoorbeeld in de Drieban, hier is te weinig water voor de bewatering in droge perioden. Op dit moment speelt het IJsselmeer nog een grote rol in de bevoeiing van het agrarisch gebied. Deze afhankelijkheid zal echter moeten afnemen. De opgave is om te voorzien in voldoende water in droge perioden, de verbreding van waterlopen kan hier op inspelen. Daarnaast zijn op lokaal / individueel niveau maatregelen nodig (individuele watervoorraden). Circulaire watersystemen kunnen hier antwoord op geven, bijvoorbeeld in de glastuinbouw.

Multifunctioneel gebruik van water, oevers en dijken

Medegebruik van binnenwater

Het binnenwatersysteem vormt een grote kwaliteit vanwege de beleving en de doorvaarbaarheid. Het systeem is nog gefragmenteerd en niet volledig doorvaarbaar. De ambitie is een volledig doorvaarbare hoofdstructuur (de ruggengraat) te realiseren waaraan verschillende deelgebieden aangetakt kunnen worden. De ambitie is het stimuleren van (mede)gebruik van

het binnenwatersysteem: ondernemen aan / met water. Verbreding en uitbreiding van het binnenwatersysteem kan prima samengaan met bijvoorbeeld verblijfsrecreatie, uitbreiding van het visterisme of waterrecreatie. Westfriesland is een waterrijke regio. Helaas is dit slecht zichtbaar en beleefbaar. Water kan bij veel ontwikkelingen een sturend en zichtbaar element worden. Maak water op zo veel mogelijk manieren beleefbaar in de woon- en leefomgeving.

Ruimte voor gebruik van kusten en dijk

De ambitie is om meer mogelijkheden te bieden voor recreatieve ontwikkelingen en waterrijke woonmilieus nabij de dijk / waterwoningen in combinatie met vergroting van de waterveiligheid. Op deze wijze kan invulling worden gegeven aan het arrangement Kustland en ontstaat ruimte voor aantrekkelijke onderscheidende woonmilieus. Dit alles zal uiteraard dienen te gebeuren met respect voor de cultuurhistorische, waterkerende, ecologische en landschappelijke kwaliteiten van de Westfriesse Omringdijk.

Hoofddij

- Meerlaagsveiligheid en klimaatadaptatie worden vooral op lokaal niveau georganiseerd, de bewustwording wordt vergroot.
- Meer ruimte voor multifunctioneel gebruik van water, oevers en dijken.

Projecten

- Gebiedsontwikkeling Broekerhaven waardoor de waterveiligheid toeneemt.
- Ontwikkeling van de bovengenoemde Ruggengraat voor de recreatievaart.
- Vergroting waterveiligheid gekoppeld aan onderscheidende woonmilieus.

BEREIKBAARHEID EN KNOOPPUNTONTWIKKELING

Betere externe bereikbaarheid

Westfriesland is een regio met veel externe relaties. De regio heeft een sterke logistieke en agribusiness-sector, er gaan veel goederen van en naar de regio. Ook werken velen buiten de regio. Goede verbindingen zijn essentieel. De noord-zuidverbinding (A7 en spoorverbinding Amsterdam-Westfriesland) is en blijft de meest belangrijke (economische) verbinding voor de regio. Op dit moment wordt de MIRT-verkenning Corridor Amsterdam - Hoorn uitgevoerd waarin wordt bekeken hoe de bereikbaarheid kan worden zeker gesteld. Voor Westfriesland is het van groot belang om ook in de toekomst de regio bereikbaar te houden. Westfriesland acteert actief in de corridorstudie. De Poort van Hoorn is aangewezen als een belangrijk project in dit kader.

Het verder opwaarderen van de Westfriisiaweg N23 in oostelijke richting is van belang voor het economisch functioneren van de regio: ten minste tot aan de Houtribdijk (via een zuidelijke omligging), maar bij voorkeur tot aan Lelystad en verder. Door de verdere opwaardering van de Westfriisiaweg N23 ontstaat een tweede ring rond de Noordelijke Randstad. Het (vracht)verkeer van en naar het oosten krijgt een betere verbinding: vooral voor de logistieke bedrijven in de regio een pré. Wellicht kan op bescheiden schaal worden geprofiteerd van de ontwikkelingen rond vliegveld Lelystad en de Flevokust. Tenslotte resteren een doorstromingsopgave op de N241 en de wens om de Markerwaardweg (N240) op te waarderen.

Digitale bereikbaarheid

De digitale bereikbaarheid van de steden, dorpen, kleine kernen en buitengebied is een aandachtspunt. Met name om de sociale en economische kansen te benutten is een up-to-date digitale bereikbaarheid van groot belang, bijvoorbeeld voor de innovatieve agribusiness van de Greenport, de ZZP-er in het buitengebied of Domotica-ontwikkelingen in de kleine kernen.

Knooppuntontwikkeling en duurzame mobiliteit

Westfriesland heeft een robuust transportnetwerk en is met OV goed verbonden met de Noordelijke Randstad en andere Noord-Hollandse regio's. De stationsomgevingen hebben verstedelijkingspotentie, aansluitend bij beleid dat uitgaat van concentratie rond knooppunten van de Provincie Noord-Holland¹⁷. Door juist op de knooppunten rond OV-corridors te investeren wordt de onderbenutte connectiviteitswaarde vergroot en de bovenregionale bereikbaarheid van werkgelegenheid en voorzieningen vergroot. Tevens wordt bijgedragen aan de energietransitie van fossiel (auto) naar de duurzaam en aan beperking van de CO2 uitstoot.

Het goederen en personenvervoer in Nederland is verantwoordelijk voor bijna een kwart van de CO2 uitstoot. In Maak Plaats zijn de potenties van alle OV-knooppunten verkend. Het knooppuntenbeleid, verdichting rond de knopen, wordt overgenomen in deze structuurschets. Juist vanwege deze gerichtheid op de grotere knopen is en blijft een goed onderliggend, vraaggericht OV-netwerk van belang. Met name om de leefbaarheid van de dorpen en kleine kernen te waarborgen is goed ondersteunend OV van wezenlijk belang.

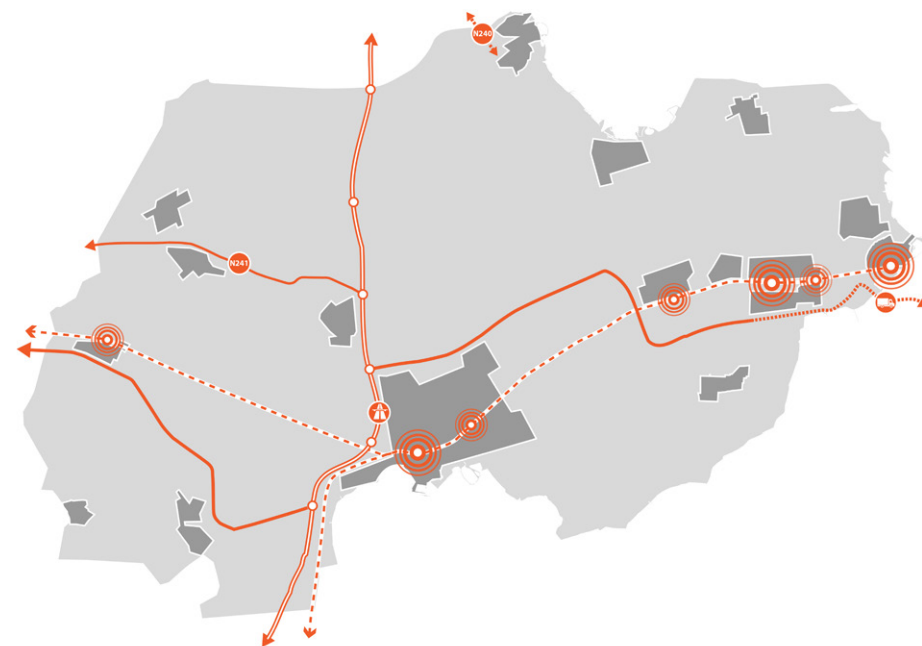
De E-bike is sterk in opkomst, het bereik van de fietsers neemt enorm toe. Goede fietsroutes en eventueel fietssnelwegen (voor E-bike) verbeteren de interne bereikbaarheid van de regio, ze zijn een reëel, duurzaam alternatief voor de auto en zijn een perfecte aanvulling op het OV (verplaatsingen naar de OV-knopen). Zeker in de verstedelijkte landschap van Westfriesland, met beperkte onderlinge afstanden tussen de kernen, is de E-bike in combinatie met goede fietsroutes een ideaal vervoersmiddel. Een betere fietsroute op de dijk Enkhuizen – Hoorn past bij dit streven. Het draagt bij aan gewenste gezonde(e) levensstijl door meer actieve mobiliteit.

17. Maak Plaats (provincie Noord-Holland en Vereniging Deltametropool, 2013)

Bereikbare toeristische trekkers

De bereikbaar (auto en OV) van de toeristische trekkers dient gewaarborgd te zijn: de Hoornse binnenstad, het Hoornse havenkwartier, Zuiderzeemuseum, Sprookjeswonderland en de binnensteden van Enkhuizen en Medemblik.

Hoofdlijn

- Versterken externe bereikbaarheid: fysiek en digitaal.
- Inzetten op knooppuntontwikkeling.
- Versterken kansen voor duurzame mobiliteit, door knooppuntontwikkeling, voor- en natransport en goede regionale fietssnelwegen indien aanvullend onderzoek aantoont dat dit een meerwaarde heeft.
- Bereikbaarheid kleine kernen garanderen.
- Bereikbaarheid toeristische trekkers garanderen.

Projecten

- Knooppunt-ontwikkeling: Poort van Hoorn ('de hub van Westfriesland')
- Ondersteuning Corridorstudie Amsterdam – Hoorn
- Opwaardering Westfriisaweg N23 (oostelijk deel)
- Aanvullend onderzoek naar nut en noodzaak fietssnelwegen in Westfriesland
- Onderzoek naar verbetering digitale bereikbaarheid van de regio

INFRASTRUCTUUR

Snelweg A7

Westfriisaweg

EXTERNE BEREIKBAARHEID

MIRT-verkenning Corridor Amsterdam - Hoorn (CAH)

Opwaarderen Westfriisaweg N23

Doorstromingsopgave N241

Doortrekken Markerwaardweg (N240)

KNOOPPUNTEN

Knooppuntontwikkeling (TOD)

DUURZAAM WESTFRIESLAND

Een duurzame regio is één van de zeven doelstellingen. Westfriesland zal een forse slag moeten maken om deze doelstelling waar te kunnen maken. In de Westfriese situatie zijn er vier thema's waarmee vorm kan worden gegeven aan de verduurzaming van de regio:

- Energietransitie
- Verduurzaming bestaande bebouwd gebied
- Klimaatadaptatie en water: zie 'Klimaatadaptatie en water'
- Duurzame mobiliteit: zie 'knooppuntontwikkeling en duurzame mobiliteit'

Energietransitie

De transitie van fossiele brandstof naar duurzame vormen van energie en het opzetten van energetische kringlopen (benutten van energie) zijn belangrijke stappen in het streven naar een energie-neutrale regio. Windenergie lijkt in Westfriesland niet haalbaar, dit betekent dat er gezocht moet worden naar reële alternatieven. Dit is geen sinecure; een forse opgave voor de regio om met alternatieven deze ambitie waar te maken. Bijgevoegd zijn enkele kansrijke opties.

ZONNEWEIDES

Zoneiland in Almere is één van de grootste zonnecollectorenvelden in de wereld. Via het Zoneiland wordt de wijk Noorderplassen-West via stadswarmte voorzien van verwarming en warm water. Erkend moet worden dat het rendement van zonnevelden relatief beperkt is en dat het een groot beslag legt op schaarse agrarische grond. In Westfriesland interessante opties zijn zonnecollectoren op daken van grote bouwwerken, het water of tegen een rijk.

SLIMME COMBINATIES

De Energy Gateway/The Hore combineert energiewinning uit zon en wind met een ontmoetingscentrum boven de A13. De Energy Wall functioneert als geluidswal met energieproductie en fijnstoffilter.

ENERGIE UIT WATER

Op de afsluitdijk zijn 3 hydro-turbines geïnstalleerd die gezamenlijk voor 100 huishoudens stroom leveren.

BURGERINITIATIEVEN

Collectieve burgerinitiatieven kunnen ook invulling geven aan duurzaamheidsambities, bijvoorbeeld door energieopwekking of lokale voedselproductie.

WATERSCHAPSENERGIE

Warmtewinning uit afvalwater, energieproductie uit vergisting van slib en voedingsstoffen-winning voor de landbouw. Het energieoverschot kan door burgers van de streek gekocht worden.

Verduurzaming bestaande stad

De komende jaren zal in Westfriesland veel aandacht uitgaan naar transformatie en verduurzaming van de bestaande stad, de woningvoorraad en de bestaande bedrijventerreinen. Hergebruik en verduurzaming is wellicht de belangrijkste duurzaamheidsmaatregel in Westfriesland. Vooral in de woonwijken uit de jaren 70 en 80 ligt een grote opgave. Het aantrekkelijk houden gaat hier samen met de verduurzaming, het levensloopgeschikt maken en klimaatadaptiever maken van deze omvangrijke voorraad. In samenspraak met eigenaren en verhuurders zal deze aanpak vorm moeten krijgen.

Hoofdpijn

- Ontwikkeling van een duurzame regio door energietransitie van fossiel naar duurzame energie waarmaken.
- Verduurzaming van de bestaande stad.

Projecten

- Onderzoek naar kansen voor noodzakelijke energietransitie.

DEEL IV UITVOERINGSAGENDA

UITVOERINGSAGENDA

De ambities zijn hoog, de regio wil de komende jaren concreet aan de slag, maar kan dit niet alleen. De arrangementen (deel II) en het beleid (deel III) bieden de benodigde ontwikkelruimte voor initiatiefnemers en vormen de hoofdlijn voor het ruimtelijk beleid. In deze uitvoeringsagenda zijn de projecten en onderzoeksprojecten opgenomen waar de gemeenten de komende jaren zelf actief en concreet mee aan de slag willen gaan. Dit zijn projecten die allemaal een regionaal belang hebben. Ze dragen bij aan de economische, sociale en ruimtelijke structuurversterking van de regio. De projecten komen voort uit het beleid uit deel III, zijn daar reeds benoemd en spelen in op de opgaven uit deel I. Deze projectenlijst moet worden gezien als een 'dynamische' lijst waar projecten aan toegevoegd en afgevoerd kunnen worden. Opgenomen zijn de nu belangrijkste projecten en waarmee de regio de komende 5 jaar mee aan de slag kan gaan.

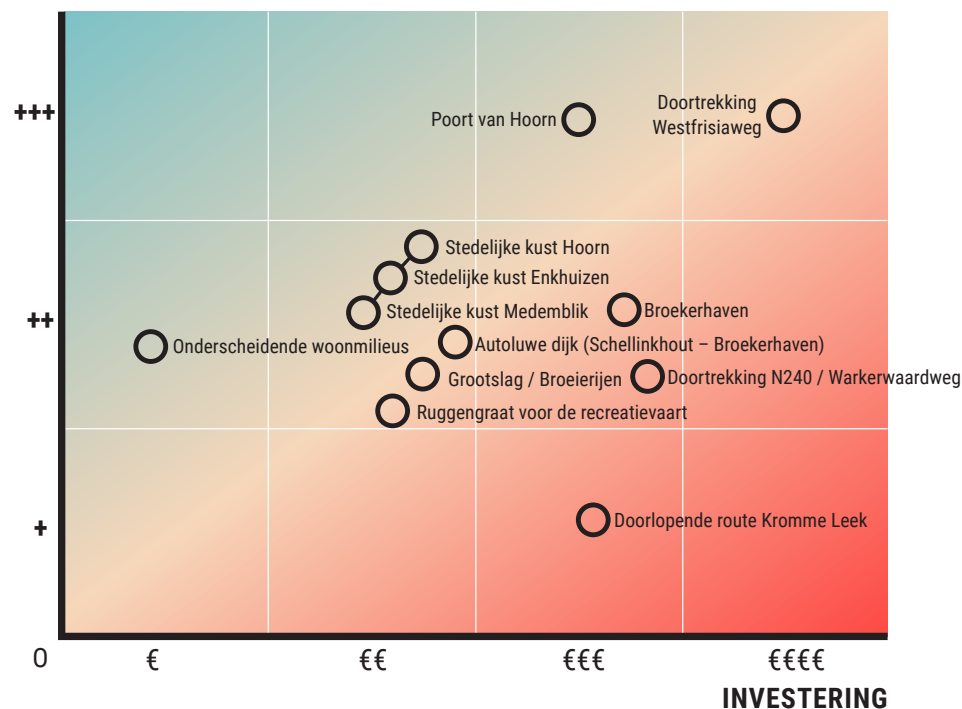
De actieve rol die de zeven gemeenten hebben, varieert per project, en mogelijk ook per fase van het project. De volgende rollen zijn onderscheiden:

- Realiseren: zelf de 'lead' hebben bij de ontwikkeling;
- Koppelen: project gezamenlijk met anderen realiseren / bundeling opgaven en geldstromen;
- Faciliteren: ruimte bieden aan de ontwikkeling;
- Stimuleren: actief ondersteunen van ontwikkeling door bijvoorbeeld onderzoek, experiment, subsidie, etc.;
- Lobbyen: actief inzetten op realisatie en ondersteuning (door anderen) van een project;
- Onderzoeken: onderzoek uitvoeren naar betreffend thema.

Per project is aangegeven wat het effect is in termen van bijdrage aan ambities, doelstellingen, mogelijk hefboomwerking / multipliereffect). Dit effect is afgezet tegen de benodigde investering (kwalitatieve inschatting). Alle projecten (met uitzondering van de onderzoeksprojecten) zijn op deze wijze gescoord: de verhouding 'effect' versus 'investering' is schematisch weergegeven. Dit levert een duidelijk inzicht in de aard van een project. De uitvoeringsagenda wordt periodiek geactualiseerd. De projecten en ook de doorwerking van de structuurvisie in het lokale beleid worden tegen het licht gehouden.

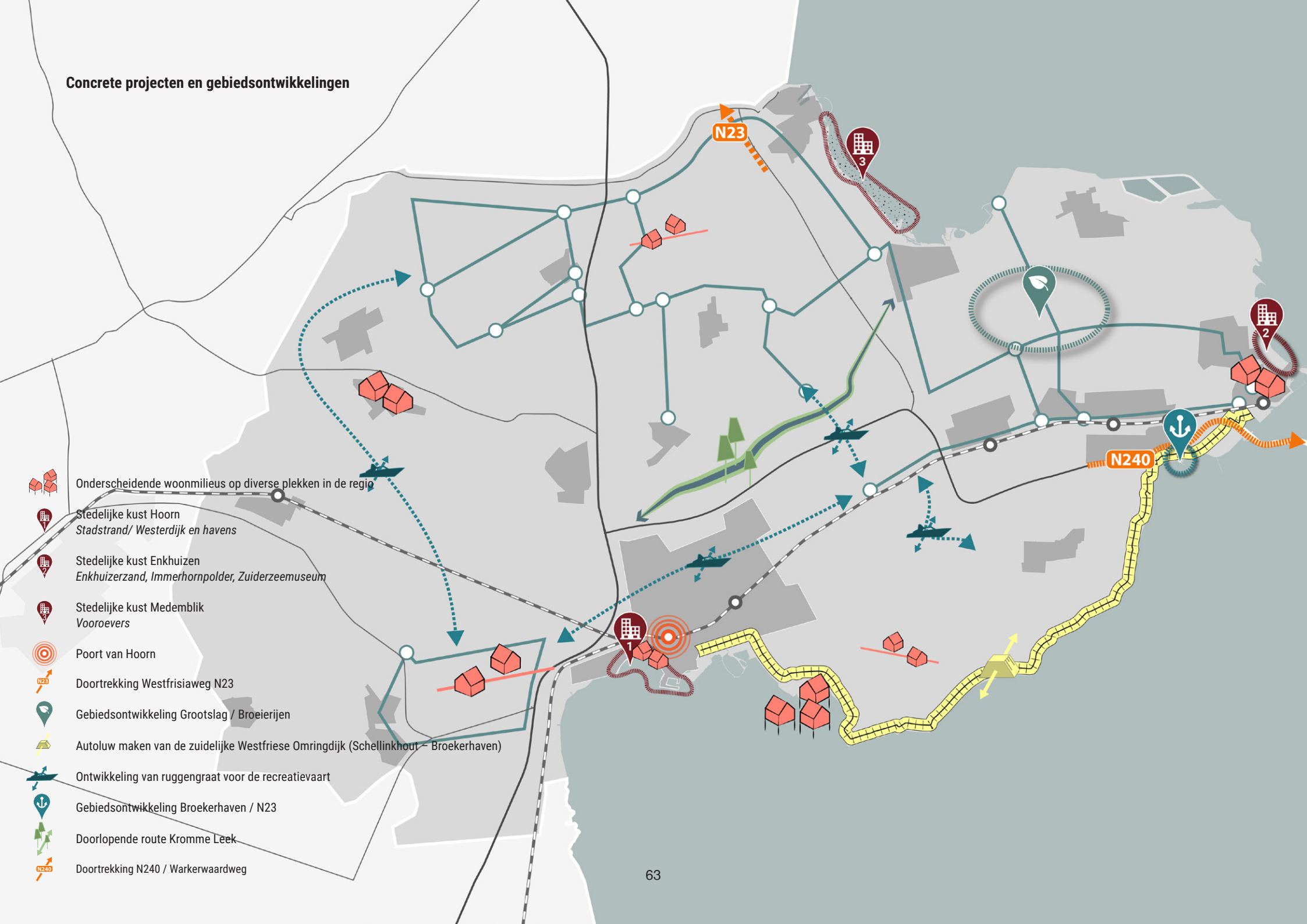
- Projecten linksboven in het schema zijn gewenst & genererend van aard en komen als eerste in aanmerking voor realisatie.
- Projecten rechtsboven in het schema hebben een groot effect, maar zijn kostbaar: gewenste, maar kapitaalsintensieve projecten.
- Projecten linksonder zijn ondersteunend, maar niet direct noodzakelijk.
- Projecten rechtsonder kunnen aantrekkelijk zijn, maar hebben slechts een beperkte meerwaarde gezien de noodzakelijke investering.

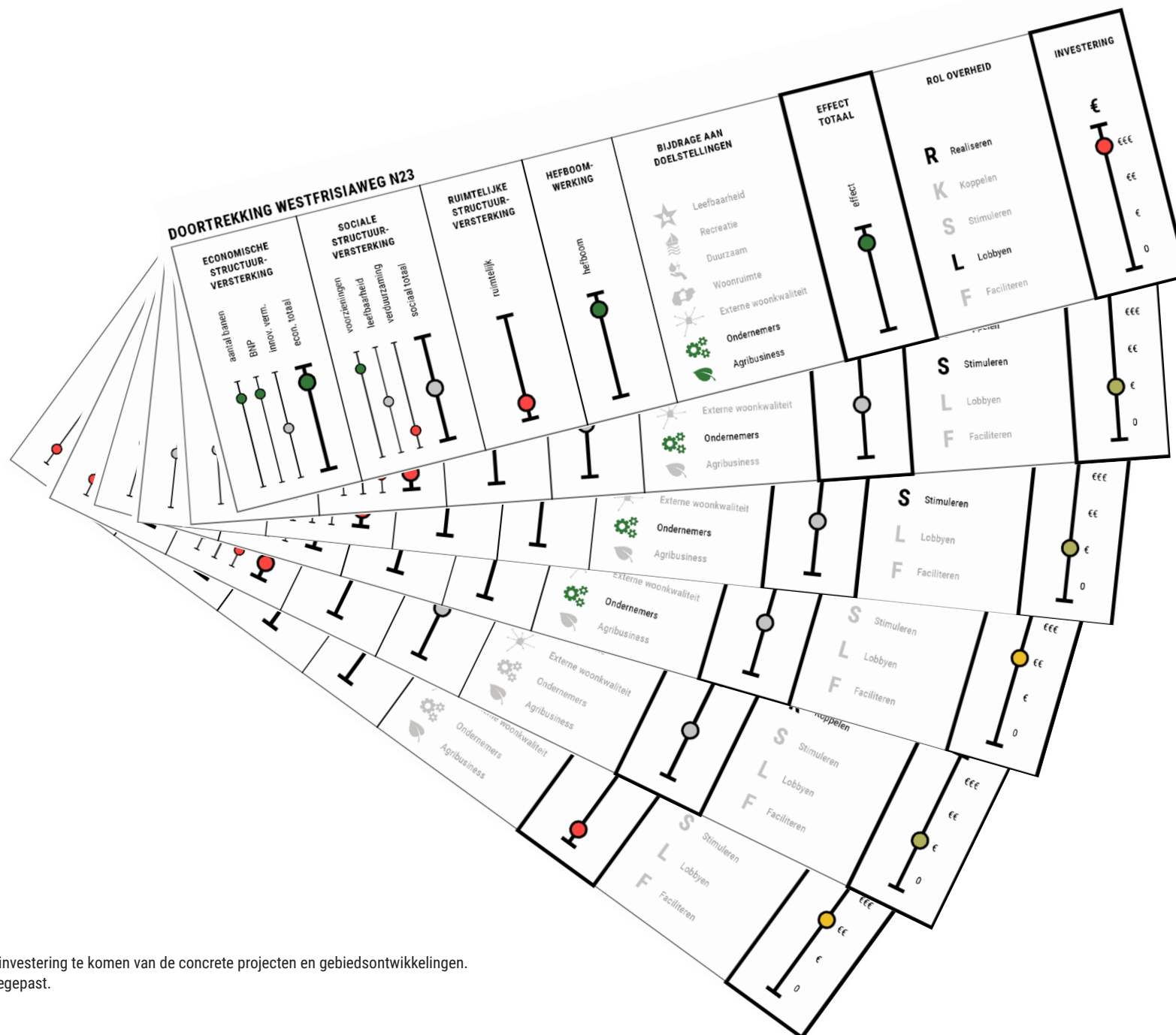
EFFECT

Effect en investeringen van de concrete, regionale projecten en gebiedsontwikkelingen tegen elkaar afgezet. Groot effect met een kleine investering (linksboven in de tabel) is meest interessant.

Concrete projecten en gebiedsontwikkelingen

Schema om tot effect en investering te komen van de concrete projecten en gebiedsontwikkelingen.
Dit is op alle projecten toegepast.

De overheden willen de komende periode in overleg met de publieke, private en maatschappelijke stakeholders / partners over deze projecten: "dit is waar wij voor staan, hoe kunnen we gezamenlijk

verder vormgeven aan deze projecten?" Uitgaande van dit overzicht willen de zeven gemeenten de komende jaren concreet aan de slag met de volgende projecten:

Project	Rol komende 5 jaar	Trekker / ambassadeur	Stakeholders / partners	Status
 Onderscheidende woonmilieus	Faciliteren / stimuleren	7 gemeenten	Ontwikkelaars; provincie	Nog niet in ontwikkeling / belegd
 Poort van Hoorn	Faciliteren / koppelen	Gemeente Hoorn	Provincie; NS; ontwikkelaars	Lopend project
 Experimenteergeb. Grootslag / Tulpenbroeierijen	Faciliteren / stimuleren / koppelen	Gemeente Medemblik / Stede Broec	Ondernemers; LTO, HHNK, PARK	Idee fase
 Stedelijke kust Hoorn	Koppelen / stimuleren	Gemeente Hoorn	HHNK, recreatieschap, ondernemers	Deels in uitvoering
 Stedelijke kust Medemblik (recreatieve ontwikkeling)	Koppelen / stimuleren	Gemeente Medemblik	HHNK, recreatieschap, ondernemers	Planfase (gebiedsvisie)
 Stedelijk kust Enkhuizen	Koppelen / stimuleren	Gemeente Enkhuizen	HHNK, recreatieschap, ondernemers	Planfase
 Ruggengraat recreatievaart	Koppelen	7 gemeenten	HHNK, recreatieschap, ondernemers	Nog niet in ontwikkeling / belegd
 Doortrekking Westfriisaweg N23	Lobbyen / koppelen	7 gemeenten	Provincie	Nog niet in ontwikkeling / belegd
 Autoluwe dijk (Schellinkhout – Broekerhaven)	Koppelen	Gemeente Drechterland	HHNK, Provincie, Rijkswaterstaat	Nog niet in ontwikkeling / belegd
 Gebiedsontwikkeling Broekerhaven / N23	Koppelen / realiseren	Gemeente Medemblik / Stede Broec	HHNK, Provincie, Rijkswaterstaat	Nog niet in ontwikkeling / belegd
 Doorlopende route Kromme Leek	Koppelen / realiseren	Gemeente Medemblik	Overige gemeenten, HHNK, Recreatieschap	Nog niet in ontwikkeling / belegd
 Doortrekking N240 / Markerwaardweg	Lobbyen	Gemeente Medemblik	Provincie	Planfase
Coridorstudie Ams – Hoorn	Onderzoek	Gemeente Hoorn	Ministerie I&M, provincie, omliggende regio's	Onderzoeksfase
Aanvullend onderzoek fietssnelwegen/fietsroutes	Onderzoek	7 gemeenten	n.n.b.	Nog niet in ontwikkeling / belegd
Onderzoek digitale bereikbaarheid	Onderzoek	7 gemeenten	n.n.b.	Nog niet in ontwikkeling / belegd
Onderzoek energie-transitie	Onderzoek	7 gemeenten	Energiebedrijven, n.n.b.	Nog niet in ontwikkeling / belegd

УРААН